Asr. G.P.O.No. PB0001/ 2024-26

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ।।

ਅੰਕ-158ਵਾਂ (2024)

ਧੰਨ ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਕੌਲਾਂ ਜੀ

ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ

ਨਿਰੋਲ ਧਾਰਮਿਕ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ

E-mail : sifitsalah@yahoo.com
Website : www.bibikaulanjibhalaikendertrust.org

ਸਰਪ੍ਰਸਤ
ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ
ਭਾਈ ਹਰਵਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਲਿਟਲ

ਸਹਾਇਕ ਸੰਪਾਦਕ
ਭਾਈ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਡੀ ਸੀ)

ਸੰਪਾਦਕੀ ਬੋਰਡ
ਭਾਈ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਪਟਿਆਲਾ), ਭਾਈ ਤੇਜਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਬੀਬੀ ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ (ਪੰਮਾ ਭੈਣ ਜੀ), ਭਾਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸ. ਕਮਲਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ
ਸ. ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ (ਸਿਵਲ ਲਾਈਨ ਵਾਲੇ), ਸ. ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸ. ਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਐਡਵੋਕੇਟ
ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੰਵਰ

ਸਲਾਹਕਾਰ
ਸ. ਟਹਿਲਇੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਹਿਯੋਗ
ਸ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ

ਕੰਪਿਊਟਰ
ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਦਫਤਰ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ
ਗੁਰਮਤਿ ਸਤਿਸੰਗ ਸਭਾ
ਧੰਨ ਧੰਨ ਬੀਬੀ ਕੌਲਾਂ ਜੀ (ਰਜਿ.)
ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਨਾਮ :- ਧੰਨ ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਕੌਲਾਂ ਜੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ
ਖਾਤਾ ਨੰ. 55031111026 ਬੈਂਕ :- ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ
IFSC ਕੋਡ ਨੰ. SBIN0050245
ਬ੍ਰਾਂਚ :- ਚਾਟੀਵਿੰਡ ਚੌਂਕ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਚੰਦਾ

ਦੇਸ਼		ਵਿਦੇਸ਼	
ਸਲਾਨਾ ਚੰਦਾ	150 ਰੁ.	ਸਲਾਨਾ ਚੰਦਾ	1200 ਰੁ.
2 ਸਾਲ ਲਈ	300 ਰੁ.	2 ਸਾਲ ਲਈ	2400 ਰੁ.
5 ਸਾਲ ਲਈ	600 ਰੁ.	5 ਸਾਲ ਲਈ	4800 ਰੁ.
ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ	2400 ਰੁ.	ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ	19200 ਰੁ.

ਚਿੱਠੀ-ਪੱਤਰ ਅਤੇ ਚੰਦਾ ਭੇਜਣ ਦਾ ਪਤਾ
ਦਫਤਰ: ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ, ਬੀਬੀ ਕੌਲਾਂ ਜੀ ਭਲਾਈ ਕੇਂਦਰ (ਟਰੱਸਟ)
ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਰੋਡ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ-143006 ਫੋਨ : 98765-25850

ਤਤਕਰਾ

- ਸੰਪਾਦਕੀ 4
- ਵਡਿਆਈਆਂ ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਦੀਆਂ 5
- ਰਸਾਲਾ ਬੁੱਕ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ 13
- ਨੌਂਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ 14
- ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਬਰੀਕੀਆਂ 17
- ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ 19
- ਸਿੱਖੀ ਸਿੱਖਿਆ ਗੁਰ ਵੀਚਾਰਿ 20
- ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਕਿਹੜੀ ਗਜ਼ਲ ਬੋਲੀ? 21
- 400 ਸਾਲ ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਨਾਲ 28
- ਅਨਮੋਲ ਬਚਨ 31
- कितना बड़ा महात्म है जपुजी साहिब को पढ़ने व सुनने का 32
- जिंदगी की बारीकियाँ 39
- Martyrdom of Bhai Mani Singh Ji 41
- A Survey of 'Baani' of Bhagat Ravidas Ji in Sri Guru Granth Sahib Ji 46

ਨੋਟ : ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਵਿੱਚ ਛਪੇ ਲੇਖ ਤੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹਨ, ਸੰਪਾਦਕੀ ਬੋਰਡ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
-ਸੰਪਾਦਕ

ਸੰਪਾਦਕੀ...

ਗੁਰੂ ਕੀ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

ਮਈ ਜੂਨ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਲੰਘ ਕੇ ਗਏ ਹਨ। ਅਤਿ ਦੀ ਗਰਮੀ ਇਸ ਸਾਲ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਇਨਸਾਨ, ਜੀਵ-ਜੰਤੂ, ਬਨਸਪਤੀ, ਗੱਲ ਕੀ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਕਹਿਰ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਤਾਂ 50 ਡਿਗਰੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਾਪਮਾਨ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਗਲੋਬਲ ਵਾਰਮਿੰਗ ਨੇ ਅੰਤਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਆਲਮੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਵਰਤਾਰਾ ਅਗਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਤੇ ਰਹਿਣਾ ਕਿੰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਿੱਲਤ ਤਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਵੱਧ ਹੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਇਸ ਵਧਦੇ ਤਾਪਮਾਨ ਕਾਰਨ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵਧੀ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਕਈ ਖੇਤਰ ਸਾਡੇ ਡਾਰਕ ਜ਼ੋਨ ਹੇਠਾਂ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ ਭਾਵ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਸਾਫ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣਾ ਬੇਹੱਦ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਏਰੀਆ ਇਸ ਡਾਰਕ ਜ਼ੋਨ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆਇਆ ਹੈ। ਅੰਤਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੋਚ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਚਲੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਤੀਜਾ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇੰਨਾ ਵੱਡਾ ਸੰਕਟ, ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਤਰਾਸਦੀ ਬਣੀ ਕਿਵੇਂ? ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਖੁਦ ਇਨਸਾਨ ਆਪ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਭੌਤਿਕ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ ਕਰਕੇ ਸ਼ਹਿਰੀਕਰਨ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਨੀਅਤ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਇਸ ਗਲੋਬਲ ਵਾਰਮਿੰਗ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਛੂੰਹਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਤਾਂ ਬਣਾ ਲਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਕਦੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਸਾਡੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੀ ਕਦੀ ਛਾਂ ਵੀ ਨਸੀਬ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਇਹ ਛਾਵਾਂ ਕੇਵਲ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਰਹਿ ਜਾਣਗੀਆਂ ਜਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਣਗੀਆਂ ਤੇ ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ ਇਹ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵੱਡੇ-ਵਡੇਰੇ ਘਣੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੀਆਂ ਛਾਵਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਬਨਸਪਤੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਤਿਹਾਸ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਤਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਬਾਗ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਬਾਗ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਏ। ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵੀ ਬਾਗਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸੋਹਿਨਾ ਮੋਹਿਨਾ ਦੀ ਸਾਖੀ ਇਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਗ ਵਿੱਚੋਂ ਧੰਨ ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਆਪ ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸਿਹਰਾ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਬਾਗ ਦੇ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਸੋਹਿਨਾ ਮੋਹਿਨਾ ਦੰਪਤੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇਹ ਗੁਣ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਬੇਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੋਹਣੇ-ਸੋਹਣੇ ਫੁੱਲ ਉਗਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਾਹਿਰ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਨਸਪਤੀ ਨਾਲ ਇੰਨਾ ਪਿਆਰ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪ ਮਾਲੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਲਈ ਅੱਜ ਇਹ ਸੋਚਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਸੋਚਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲੀ ਇਸ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦੇਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਅੱਜ ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਨੂੰ ਆਕਸੀਜਨ ਭਰਪੂਰ ਅਤੇ ਗਲੋਬਲ ਵਾਰਮਿੰਗ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਦਰੱਖਤ ਲਗਾਵੇ ਤੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵੀ ਕਰੇ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵਣ ਮਿੱਤਰ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਲਗਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਪਰ ਅੱਜ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਵਣ ਮਿੱਤਰ ਬਣੇ। ਥੋੜ੍ਹਾ-ਥੋੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੰਭਲਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਮੁਕਾਮ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਇਹ ਘਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਪਰਾਲਾ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੱਲ ਫਿਰ ਲੈ ਜਾਵੇ ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਪਾਸੇ ਜੰਗਲ ਹੀ ਜੰਗਲ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਇਨਸਾਨ ਤਾਂ ਕੀ, ਹਰ ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਅਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਘੁੰਮਣ ਲਈ ਹਰਿਆਵਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਗਲੋਬਲ ਵਾਰਮਿੰਗ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕੁਦਰਤੀ ਛਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਨਣ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਗੋਦ ਨਸੀਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਹਟੀਏ, ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਹੱਲਾ ਮਾਰ ਕੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਤੁਰੀਏ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਕਦੀ ਮਾਫ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗੀ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

—ਸੰਪਾਦਕ

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ

ਵਡਿਆਈਆਂ ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਦੀਆਂ

(VCD 66)

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਉਤਾਰਾ

—ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਪਟਿਆਲਾ)

ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ॥

(ਅੰਗ ੬੨੯)

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਡਿਆਈਆਂ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਹਨ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਪੁੱਛੇ, ਤੁਸੀਂ ਸੰਗਤ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਮੁੱਲ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਪਰਥਾਏ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ:

ਜਿਸ ਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ
ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥੨੫॥

(ਅੰਗ ੫)

ਇਹ ਮੁੱਲ ਹੈ। ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸੰਗਤ ਦੀਆਂ ਘੜੀਆਂ, ਇਹ ਸਿਮਰਨ, ਇਹ ਕਥਾ ਇਸ ਦੀ ਇੰਨੀ ਮਹਿਮਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਲ ਕੋਈ ਪਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ :

ਇਹੁ ਵਾਪਾਰੁ ਵਿਰਲਾ ਵਾਪਾਰੈ ॥
ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੈ ॥੫॥

(ਅੰਗ ੨੮੩)

ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ॥

(ਅੰਗ ੬੨੯)

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਏ? ਦਾਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਸਰੀਰ ਤੇ ਚਮੜੀ ਦੇ ਰੋਗ ਇੰਨੇ ਸਾਲ ਦੁੱਖ ਸਹਿਣੇ ਪੈਣਗੇ, ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਜੇ ਤੁਹਾਡੀ ਨਦਰਿ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਕਰਮ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਤਾ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਕਹੀ ਨ ਜਾਈ ॥੧॥

(ਅੰਗ ੬੨੯)

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਰਾਮ ਰਾਇ ਜੀ ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਮੇਰਾ ਹੱਕ ਬਣਦਾ ਸੀ, ਇਹ ਛੋਟੇ ਹਨ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜੋ, ਦਿੱਲੀ ਆਉਣ, ਸੰਗਤ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲਏਗੀ, ਮੈਂ ਵੀਂ। ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਭੇਜਦਾ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਵਿੱਚ ਕਿ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਆਵਾਂਗੇ ਪਰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਮੱਥੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾਂਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਤਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਮੱਥੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣਾ।

ਰੰਗਿ ਹਸਹਿ ਰੰਗਿ ਰੋਵਹਿ ਚੁਪ ਭੀ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ॥
ਪਰਵਾਹ ਨਾਹੀ ਕਿਸੈ ਕੇਰੀ ਬਾਝੁ ਸਚੇ ਨਾਹ ॥

(ਅੰਗ ੪੭੩)

ਨਾਮ ਇੱਕ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ, ਬੇਪਰਵਾਹ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਅਨੇਕ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਦੇ ਹੋਏ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚੇ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਕਿ ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦਾ ਬੱਚਾ ਗੁਰੂ ਹੋਵੇ। ਇੰਨੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੁਰੂ। ਮੇਰਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਸਰੀਰ ਸੰਗਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਗੱਲ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਓ, ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਉਮਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤਾਅਲੁੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਮੁਹੱਲੇ ਵਿੱਚ, ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵਾਰ ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਲਾਈਨ ਵਿੱਚ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਲਾਈਨ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਮਰ ਦਾ ਕੋਈ ਤਾਅਲੁੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇੱਕ ਅਨੋਖੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਕਿਧਰੇ 72 ਸਾਲ ਦੇ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਗੁਰਗੱਦੀ ’ਤੇ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਕਿਧਰੇ 5 ਸਾਲ ਦੇ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੇ ਵੀ ਸੱਤਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੂਰਬਲੀ (ਪਿਛਲੀ) ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਫਲਾਣਾ ਛੋਟਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੇ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਛੋਟੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਕਮਾਈ ਤੁਰੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਵੱਡੇ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਨਾ ਆ ਜਾਏ, ਉਮਰ ਦਾ ਹੀ ਮਾਣ ਨਾ ਆ ਜਾਏ।

ਮੀਰ ਮਨੂੰ ਵੇਲੇ ਇੱਕ 10 ਸਾਲ ਦਾ ਬੱਚਾ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰ ਲਿਆ। ਮਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਸਿੱਖ ਹੈ। ਮਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਇਹ ਬੱਚਾ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ, ਛੱਡ ਦਿਓ। ਸਿਪਾਹੀ ਸੁਨੇਹਾ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਬੱਚਿਆ, ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਤੂੰ ਵੀ ਕਹਿ ਦੇਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਜਾਨ ਬਚ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਸੀ। ਹੈ ਬੱਚਾ ਸੀ, ਅਵਸਥਾ ਮਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਉੱਚੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਸਿਪਾਹੀਓ, ਜੇ ਮੈਂ ਕਹਿ ਦਿਆਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ, ਜਾਨ ਬਚ ਸਕਦੀ ਏ। ਹਾਂ, ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਬੱਚਾ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ। ਸਿਪਾਹੀ ਕਹਿੰਦਾ, ਤੂੰ ਵੀ ਕਹਿ ਦੇ ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ। ਬੱਚੇ ਨੇ ਛਾਤੀ ’ਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰ ਕੇ ਆਖਿਆ, ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਹਾਂ, ਸਿੱਖ ਸਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਹੀ ਰਹਾਂਗਾ। ਅਗਲਾ ਜਨਮ ਮਿਲੇਗਾ ਤੇ ਫਿਰ ਕਹਾਂਗਾ, ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿੱਚ

ਜਨਮ ਮਿਲੇ। ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਹੀ ਹਾਂ। ਐ ਸਿਪਾਹੀਓ, ਜਿਹੜੀ ਮਾਂ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ, ਦਰਅਸਲ ਫਿਰ ਉਹ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਅਗਲੇ ਲਫਜ਼ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸੀ। ਹੇ ਸਿਪਾਹੀਓ ਜਿੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਫੜਿਆ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਮਾਰਨ ਲਈ, ਇੱਕ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਓ ਜਦੋਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗੋਗੇ, ਮੇਰਾ ਨੰਬਰ ਪਹਿਲੇ ਲਗਾਉਣਾ। ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਹੈ :

ਕਬੀਰ ਜਿਸੁ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗੁ ਡਰੈ ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ ॥
ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪੂਰਨੁ ਪਰਮਾਨੰਦੁ ॥੨੨॥

(ਅੰਗ ੧੩੬੫)

ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਲੇਰਾਂ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਵੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਨਾ ਵੇਖ ਕਿ ਫਲਾਣਾ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਗੁਣ ਵੇਖ। ਜੇ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਛੋਟਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾ ਦੇਈਂ, ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਲੈਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੀਂ। ਜੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲਾ ਮਿਲੇ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਂ। ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਣ ਦੇਈਂ। ਉਮਰ ਛੋਟੀ ਹੋਵੇ, ਗੁਣ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ, ਉੱਥੋਂ ਕੁਝ ਲੈ ਕੇ ਜਾਈਂ। ਇਹ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿੱਚ ਉਮਰ ਦਾ ਤਾਅਲੁੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚੂੰਢੀ ਵੱਢ ਦਿਓ। ਚੀਕਾਂ ਮਾਰੇਗਾ। ਪੁੱਛੋ, ਕਿਉਂ ਚੀਕ ਮਾਰੀ? ਦਰਦ ਹੋਈ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਕੌਣ ਸਨ, ਸੱਤ ਸਾਲ ਤੇ ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ। ਨੀਹਾਂ ਵਿੱਚ ਚਿਣੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਬਾਬਾ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਬਾਬਾ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਨੀਹਾਂ ਵਿੱਚ ਚਿਣੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਚੂੰਢੀ ਵੱਢ ਦਿਓ ਤੇ ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਦਰਦ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ? ਉਮਰ ਸੱਤ ਸਾਲ ਤੇ ਨੌਂ ਸਾਲ ਪਰ ਨੀਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਚਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਗੱਜ-ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ ਦੇ ਜੈਕਾਰੇ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕਬੀਰ ਜਿਸੁ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗੁ ਡਰੈ ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ ॥
ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪੂਰਨੁ ਪਰਮਾਨੰਦੁ ॥੨੨॥

(ਅੰਗ ੧੩੬੫)

ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਮਾਰਗ ਵਿੱਚ ਉਮਰ ਦਾ ਤਾਅਲੁੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਦਾਸ ਲੰਗਰ ਛੱਕ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਇੱਕ 10 ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿਆਂ ਵਾਲੀ ਟੋਕਰੀ ਫੜੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਫੜਦਾ ਸੀ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਪੰਗਤ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦਾ ਹੋਇਆ ਅਵਾਜ਼ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ। ਉਸ ਦੇ ਤੁਰਨ ਵਿੱਚ, ਬੋਲਣ ਵਿੱਚ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਇੰਨਾ ਸਹਿਜ ਸੀ। ਦਾਸ ਦੋ ਮਿੰਟ ਲਈ ਲੰਗਰ ਛਕਣਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਦਾਸ ਬੱਸ ਬੱਚੇ ਵੱਲ ਵੇਖੀ ਜਾਵੇ, ਦਾਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹੋ ਬੱਚੇ ਵੱਲ। ਦਾਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਬੱਚਾ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਸਹਿਜ ਦੀ ਪੌੜੀ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਪੌੜੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਡਾ ਪਿਤਾ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ ਹੈ :

ਪਤਿਤ ਪਾਵਨੁ ਹਰਿ ਬਿਰਦੁ ਸਦਾਏ
ਇਕੁ ਤਿਲੁ ਨਹੀ ਭੰਨੈ ਘਾਲੇ ॥

(ਅੰਗ ੭੮੪)

ਇੱਕ ਤਿਲ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਘਾਲਣਾ ਤੁਹਾਡੀ ਬਿਰਥਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦੇ। ਜਿੰਨੇ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਾਹਿਬ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਜੇ ਮੁਕਤੀ ਨਾ ਹੋਈ, ਜੇ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਜਿੰਨੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹੋ, ਇਹ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ

ਮਿਲਣਗੀਆਂ।

ਪਤਿਤ ਪਾਵਨੁ ਹਰਿ ਬਿਰਦੁ ਸਦਾਏ
ਇਕੁ ਤਿਲੁ ਨਹੀ ਭੰਨੈ ਘਾਲੇ ॥

(ਅੰਗ ੭੮੪)

ਇੱਕ ਤਿਲ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਘਾਲਣਾ ਬਿਰਥਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦਾ। ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਤਿਆਰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਘਾਲਣਾ ਬਿਰਥਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦਾ। ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਵਰਤਾਉਂਦਿਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਦਾਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਈ 40-40 ਸਾਲ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਵਰਤਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੰਨਾ ਸਹਿਜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉੱਚਾ ਵੀ ਬੋਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੌੜਾ ਵੀ ਬੋਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਬੱਚੇ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਾ ਸਹਿਜ ਹੈ, ਜ਼ਰੂਰ ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਸੰਤੋਖ ਦੀ, ਸਹਿਜ ਦੀ ਪੌੜੀ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਹੜੀ ਇਸ ਜਨਮ ਵਿੱਚ, ਹਾਲੇ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪੌੜੀ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਮਿਲੀ ਹੈ।

ਉਹ ਸਮਾਂ ਯਾਦ ਕਰੋ। ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬੈਠੇ ਸੀ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਬੈਠੇ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਬੈਠੇ ਤੇ 12 ਸਾਲ ਦਾ ਬੱਚਾ ਸਾਦੇ ਜਿਹੇ ਕੱਪੜੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਲਿਆਇਆ ਹੈ। ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਬੱਚਿਆ! ਕੀ ਲਿਆਇਆ ਹੈਂ? ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੇ ਕੋਲ ਆਏ ਹੋ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਫ਼ਕੀਰ ਆਏ ਹਨ। ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਗੁਣ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿਸੇ ਫ਼ਕੀਰ ਦੇ ਘਰ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ। ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਇਹ ਵੱਖਰਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ! ਘਰ ਵਿੱਚ ਇੰਨੀ ਮਾਇਆ ਨਹੀਂ ਤੇ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਪਕਾ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ। ਅੱਧਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਛਕਿਆ, ਅੱਧਾ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਨੇ, ਅੱਧਾ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਨੇ ਤੇ ਅੱਧਾ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਅੱਧਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਆਪ ਛਕ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਬੜਾ ਰਸ ਆਇਆ ਹੈ। ਪੇਟ ਦੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ 12 ਸਾਲ ਦਾ ਬੱਚਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣ ਨਾਲ ਰਸਨਾ ਨੂੰ ਰਸ ਆਇਆ ਹੈ, ਪੇਟ ਦੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਇਹ ਮਨ ਕਿਵੇਂ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਵੇ ਤੇ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਬੱਚਿਆ ਉਮਰ ਤਾਂ ਤੇਰੀ 12 ਸਾਲ ਹੈ, ਉਮਰ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਛੋਟੀ ਹੈ ਪਰ ਗੱਲਾਂ ਬੁੜ੍ਹਿਆਂ ਵਰਗੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬੱਚਾ ਕੌਣ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਦਰਗਾਹ ਦੀਆਂ ਕੁੰਜੀਆਂ ਹਨ। ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ। ਰੱਬ ਵੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਬੇਔਲਾਦਾ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਨਦਰਿ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਵੀ ਝੋਲੀਆਂ ਭਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਬੇਔਲਾਦ ਵਾਲੇ ਔਲਾਦ ਵਾਲੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਪੂੰਜੀ ॥ ਸੰਤਨ ਹਥਿ ਰਾਖੀ ਕੂੰਜੀ ॥੨॥

(ਅੰਗ ੮੯੩)

ਉਮਰ ਤਾਂ 12 ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ ਪਰ ਅਵਸਥਾ ਸੀ ਕਿ ਮਨ ਕਿਵੇਂ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਵੇ। ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ, ਮਨ ਦੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ-ਕੋਈ ਗਾਹਕ ਹੈ। ਅਸਲੀ ਭੋਜਨ ਦਾ ਕੋਈ-ਕੋਈ ਗਾਹਕ ਹੈ।

ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਭਈ ਸਚੁ ਭੋਜਨੁ ਖਾਇਆ ॥
ਮਨਿ ਤਨਿ ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ॥੧॥

(ਅੰਗ ੬੮੪)

ਇਹ ਵਾਜਾ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਫੜਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਜੇ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਦਾਸ ਨਾਲ ਸੰਗਤ 'ਚੋਂ ਕਈ ਸਰੀਰ ਦੁਖ ਸੁਖ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। 99 ਬੰਦੇ

ਦੁਖ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਗੇ, ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਦੁਨਿਆਵੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੌ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਅੱਧਾ ਹੀ ਆਏਗਾ ਜਿਹੜਾ ਦੂਜਾ ਦੁਖ ਸਾਂਝਾ ਕਰੇਗਾ, ਮੇਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਰਸ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਮਨ ਨਹੀਂ ਜੁੜਦਾ। ਮਨ ਦੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਦਾ ਗਾਹਕ। ਮੇਰੀ ਅਸਲੀ ਉਮਰ ਵੱਧ ਜਾਏ, ਉਸ ਦਾ ਗਾਹਕ ਕੋਈ ਕੋਈ ਹੈ।

ਇੱਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਗਾਥਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਇੱਕ ਮਹਾਤਮਾ ਆਏ ਤੇ ਘਰ ਦੀ ਨੂੰਹ ਬਾਹਰ ਸੀ। ਬੱਚੀਏ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ। ਜੀ ਹੁਣੇ ਲਿਆਈ। ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਪੁੱਛ ਲਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਤੇਰੀ ਸੱਸ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਉਮਰ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮੇਰੀ ਸੱਸ ਦੀ ਉਮਰ ਢਾਈ ਸਾਲ ਏ। ਅੰਦਰੋਂ ਸੱਸ ਨੇ ਸੁਣ ਲਿਆ ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਮਹਾਤਮਾ ਫਿਰ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ, ਧੀਏ, ਤੇਰੇ ਪਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਕਿੰਨੀ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਛੇ ਮਹੀਨੇ। ਮਹਾਤਮਾ ਫਿਰ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ, ਤੇਰੇ ਸਹੁਰੇ ਦੀ ਉਮਰ ਕਿੰਨੀ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਹਾਲੇ ਜਨਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ, ਧੀਏ ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਕਿੰਨੀ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਗਿਣਤੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਧੀਏ ਰੋਟੀ ਬਹੀ ਖਾਂਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤਾਜ਼ੀ। ਕਹਿੰਦੀ ਇੱਕ ਦੋ ਸਰੀਰ ਹੀ ਤਾਜ਼ੀ ਖਾਂਦੇ ਨੇ, ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਬਹੀ ਖਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਦੇ ਜਾਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ। ਸੱਸ ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਂ ਢਾਈ ਸਾਲ ਦੀ ਹਾਂ। ਪਤੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਹਾਂ। ਸਹੁਰਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਤੇਰੀ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਸੱਸ ਨੂੰਹ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਤਿੰਨ ਵੇਲੇ ਤਾਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਪੱਕਦੀ ਏ ਤੇ ਤੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈਂ ਇੱਕ-ਦੋ ਤਾਜ਼ੀ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਬਹੀ ਖਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੱਗੋਂ ਨੂੰਹ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜੇ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਤੁਸੀਂ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਦੀ ਰਮਜ਼ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਉਮਰ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛੀ, ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਉਮਰ ਪੁੱਛੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਸੱਸ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਢਾਈ ਸਾਲ ਹੀ ਹੋਏ ਹਨ ਗੁਟਕਾ ਸਾਹਿਬ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ। ਅਸਲੀ ਉਮਰ ਉਹੋ ਹੀ ਹੈ। ਘਰਵਾਲੇ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜ਼ੋਰ ਲਗਾ-ਲਗਾ ਕੇ ਮਸਾਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋਏ ਹਨ ਗੁਟਕਾ ਸਾਹਿਬ ਫੜਿਆਂ ਤੇ ਸਹੁਰਾ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ, ਨੰਬਰਦਾਰੀ, ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਹੋਰ ਚੱਕਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਏ ਹਨ। ਅਜੇ ਤੱਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਯਾਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਫਿਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਧੀਏ ਫਿਰ ਤੂੰ ਇਹ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ, ਤੇਰੀ ਗਿਣਤੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ? ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ। ਨੂੰਹ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਮਰ ਸਰੀਰ ਦੀ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਨਾ ਜੰਮਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਮਰਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਉਮਰ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਕਉਨੁ ਮੂਆ ਰੇ ਕਉਨੁ ਮੂਆ ॥
ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਮਿਲਿ ਕਰਹੁ ਬੀਚਾਰਾ
ਇਹੁ ਤਉ ਚਲਤੁ ਭਇਆ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਅੰਗ ੮੮੫)

ਜਿੰਨੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਖੁਸ਼ੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇੱਕ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ, ਇੱਕ ਸਾਲ ਹੋਰ ਘੱਟ ਗਿਆ ਹੈ ਉਮਰ ਦਾ। ਇਹ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਬਹੀ ਕਿ ਤਾਜ਼ੀ। ਅਸੀਂ ਬਹੀ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ? ਉਹ ਬੱਚੀ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਨੇ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛੀ, ਬਹੀ ਖਾ ਰਹੇ ਹੋ ਕਿ ਤਾਜ਼ੀ। ਐ ਮੇਰੀ ਸੱਸ ਮਾਤਾ, ਸਹੁਰਾ ਪਿਤਾ, ਉਸ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲਾ ਬੀਜਿਆ ਖਾ ਰਹੇ ਹੋ ਕਿ ਨਵਾਂ ਵੀ ਬੀਜਦੇ ਪਏ ਹੋ ਤੇ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਦੋ ਸਰੀਰ ਹੀ ਨਵਾਂ ਬੀਜ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ

ਬਾਕੀ ਪਿਛਲਾ ਖਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਇੱਕ ਸਰੀਰ ਦਾਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਫਲਾਣਾ ਬੰਦਾ ਨਾ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਗੁ: ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਾਹਿਬ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 8 ਵਜੇ ਸੁੱਤਾ ਉੱਠਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਕੋਲ ਪੰਜਾਹ ਲੱਖ ਦੀ ਕੋਠੀ ਹੈ, ਕਾਰ ਵੀ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਦੋ ਟਾਈਮ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਦੋ ਲੱਖ ਦਾ ਮਕਾਨ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਦਾਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਉਹ ਪਿਛਲਾ ਬੀਜਿਆ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਵਾਂ ਬੀਜੀ ਜਾਵੇ, ਪਿਛਲਾ ਵੀ ਖਾਈ ਜਾਵੇ, ਫਿਰ ਮੁੱਕਦਾ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਪਿਛਲਾ ਹੀ ਖਾਈ ਜਾਵੇ ਤੇ ਨਵਾਂ ਬੀਜੇ ਨਾ ਤੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਬੈਲੇਂਸ ਨਿਲ (ਖਤਮ) ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋ :

ਇਕਿ ਹੋਦਾ ਖਾਇ ਚਲਹਿ ਐਥਾਊ ਤਿਨਾ ਭਿ ਕਾਈ ਕਾਰ ॥

(ਅੰਗ ੪੬੬)

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲਾ ਬੀਜਿਆ ਖਾ ਲਿਆ, ਨਵਾਂ ਬੀਜਿਆ ਨਹੀਂ, ਬੈਲੇਂਸ ਨਿਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਕੇ ਗਏ, ਉਹ ਤਾਂ ਘਾਟਾ ਪਾ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਸ ਨੂੰਹ ਨੇ ਜਦੋਂ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ, ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕੰਨ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ, ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਇੰਨੀ ਕਿਰਪਾ। ਇਹ ਕਿੱਥੋਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ਕਿਰਪਾ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਗਤ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਮਾਧਉ ਜੀ ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਿਲੇ ਸੁ ਤਰਿਆ ॥

(ਅੰਗ ੧੦)

ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਡਿੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਬੈਟਰੀਆਂ ਵੀ ਚਾਰਜ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਮਨ ਪੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਗਤ ਨਾ ਕਰਕੇ ਮਨ ਹੰਕਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ, ਉੱਚੀ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਅਵਸਥਾ ’ਤੇ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੋ, ਸੰਗਤ ਨਾ ਛੱਡਿਓ। ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਵੱਲ ਵੇਖੀਏ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਅਸਥਾਨ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਸਿੱਖ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮਰਜ਼ੀ ਆਵੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਭੋਜਨ, ਸੰਗਤ ਦਾ ਭੋਜਨ ਨਾਲ ਮਿਲੇ।

ਡਿਠੇ ਸਭੇ ਥਾਵ ਨਹੀ ਤੁਧੁ ਜੇਹਿਆ ॥

(ਅੰਗ ੧੩੬੨)

ਦਾਸ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰਹ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ’ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਉਮਰ ਤੇਰੀ ਛੋਟੀ ਹੈ ਪਰ ਅਵਸਥਾ ਤੇਰੀ ਉੱਚੀ ਹੈ। ਤੂੰ ਅਸਲੀ ਉਮਰ ਪਛਾਣ ਲਈ। ਅਸੀਂ ਭੁੱਲੇ ਰਹੇ। ਗੁਰਮਤਿ ਵਿੱਚ ਉਮਰ ਦਾ ਤਾਅਲੁੱਕ ਨਹੀਂ। ਕਈ ਵਾਰ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਛੋਟਾ ਵੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਮਾਰਗ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇੰਨੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਬਣੇ ਤੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲੈ। ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ। ਮੱਥਾ ਭਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੰਦਾ ਸੋਚ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ਼ਨ ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੰਦਾ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਾਂ ਗਮੀ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਹਾਵ ਭਾਵ। ਇਹ ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਚਿੰਤਾ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਾ ਹੈ, ਇਹ ਮੇਰੀ ਕੀ ਡਿਊਟੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲੈ, ਚੈੱਕ ਕਰ। ਬੜੀ ਚਿੰਤਾ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਾ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਰਾਣੀ, ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਕੀ ਗੱਲ ਚਿੰਤਾ ਵਿੱਚ ਹੋ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰਾਂ ਤੇ ਕੀ ਕਰਾਂ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਮੇਰੀ ਡਿਊਟੀ

ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਚੈੱਕ ਕਰੋ। ਇਮਤਿਹਾਨ ਲੈ। ਗੁਰੂ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਚੈੱਕ ਕਰਾਂ। ਚਿੰਤਾ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਾਣੀ ਗਿਆਨਵਾਨ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੀ, ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਘਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਤੇ ਸੱਦੋ। ਜਿੰਨੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ (ਦਾਸੀਆਂ) ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਣੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜੇ ਪੁਆ ਦਿਆਂਗੀ ਤੇ ਮੈਂ ਗੋਲੀਆਂ (ਦਾਸੀਆਂ) ਵਾਲੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਲਵਾਂਗੀ। ਕੁਝ ਗੋਲੀਆਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜੇ ਰਹਿਣ ਦਿਆਂਗੀ। ਜੇ ਸੱਚੇ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਪਛਾਣ ਲੈਣਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਰਾਣੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸੱਚੇ ਹਨ ਤੇ ਜੇ ਨਹੀਂ ਪਛਾਨਣਗੇ ਫਿਰ ਸਮਝ ਲਵਾਂਗੇ, ਗੁਰੂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਤੇ ਸੱਦਿਆ ਕਿਸ ਰੂਪ ਵਿੱਚ। ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲੈਣਾ ਹੈ, ਜਿੰਨੀ ਸੰਗਤ ਸਤਿਸੰਗ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੈ, ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਦੀ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਨਾ ਲੈਣਾ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਭਾਵੇਂ ਪਰਖ ਕਰ ਲਓ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਨ ਨਹੀਂ ਵੇਚਿਆ ਪਰਖ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਰੁਪਏ ਦਾ ਘੜਾ ਵੀ ਖਰੀਦਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਖੜਕਾ ਕੇ ਲਈਦਾ ਹੈ। ਵਗਦਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਕਰੈਕ ਤਾਂ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਵੇਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਪਰਖ ਲਵੋ ਜੇਕਰ ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਬਣਨਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਮਨ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਣ ਗਏ ਤੇ ਫਿਰ ਕਦੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਨਾ ਲੈਣਾ। ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਬਣ ਕੇ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਰਗਾ ਫਿਰ ਨੀਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਤੁਸੀਂ ਨਾਂ ਸੁਣਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਬੜੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਸੀ। ਛੇ ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਜਾਣੂ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਲ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਆਏ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇਹੋ ਕਿ ਚਲਿਆ ਤਾਂ ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਪਰ ਕੀ ਪਤਾ ਪੂਰੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲਿਆ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੀਲ ਦੋ ਮੀਲ ਉਰੇ ਹੀ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰ ਲਿਆ ਜੇ ਪੂਰੇ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਆਪੇ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਕੇ ਬੁਲਾਉਣਗੇ। 7 ਦਿਨ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਸੱਤਵੇਂ ਦਿਨ ਦਸਵੇਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਬੁਲਾਉਣਾ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਿੱਖ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੇਰਾ ਨਾਂ ਨੰਦ ਲਾਲ ਹੈ ਤਾਂ ਹੱਕੇ ਬੱਕੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਣ ਗਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਗਤ ਦੇ ਜੂਠੇ ਭਾਂਡੇ ਮਾਂਜਣੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਪਰਹੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਪਰਖ ਕਰ ਪਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ:

ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨੁ ਸਭੁ ਸਉਪਿ ਗੁਰ ਕਉ
ਹੁਕਮਿ ਮੰਨਿਐ ਪਾਈਐ ॥

(ਅੰਗ ੯੧੮)

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਓ, ਇਹ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕਦੀ ਵੀ ਨਾ ਲਿਆਉਣਾ। ਆਮ ਅਸੀਂ

ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਮੇਰੀ ਇਹ ਗੱਲ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਤੇ ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਪੂਰੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ। ਗੁਰਮਤਿ ਵਿੱਚ ਆਪਾ ਸੌਂਪਣਾ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਜੀ। ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬੰਗਲੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ। ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਾਣੀ ਨੇ ਗੋਲੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਲਏ। ਕੁਝ ਗੋਲੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਣੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜੇ ਪੁਆ ਦਿੱਤੇ। ਇਮਤਿਹਾਨ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਕਿ ਪੂਰੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਦੁਨਿਆਵੀਂ ਉਮਰ ਛੋਟੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਓ, ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ। ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਸੋਟੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਸੋਟੀ ਲਗਾ ਕੇ ਅੰਦਰ ਵੜਦਿਆਂ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਵੀ ਰਾਣੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਵੀ ਰਾਣੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਵੀ ਰਾਣੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਰਾਣੀ ਨੇ ਗੋਲੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਏ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ’ਤੇ ਸੋਟੀ ਰੱਖ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਗੋਦ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਰਾਣੀ ਹੈ ਤੇ ਗੋਦ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਾਤਾ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਨਹੀਂ ਲਈਦਾ।

ਇਹ ਉਹ ਬੰਗਲਾ ਹੈ। ਦਾਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਬੰਗਲਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗੇਟ ’ਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਕੋਈ ਖਲੋ ਜਾਵੇ, ਰੋਜ਼ ਦੀਆਂ ਕਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਕਿ ਅੱਜ ਵੀ ਤਨ, ਮਨ ਦੇ ਰੋਗ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਵੀ ਮਾਣ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਸਿੱਖੀ ਵਿੱਚ ਸਪਿਰਿਟ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਫਿਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਛੱਕਣਾ। ਸਪਿਰਿਟ ਜਿਸ ਦਿਨ ਆ ਗਈ, ਇਹ ਮਾਣ ਕਰੋ। ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਨਕਸ਼ਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਕਸ਼ਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਕੀਨ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਗਿਆ ਤੇ ਜਰਨਲ ਨਾਲੇਜ ਲਈ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਕਬਰ ਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਜਰਨਲ ਨਾਲੇਜ ਲਈ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਵੇਖ ਕੇ ਆਵਾਂ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਕਬਰ ਵੇਖਣ ਗਿਆ ਤੇ ਪੰਜ ਸੱਤ ਮਿੰਟ ਕਬਰ ਵੇਖੀ। ਤੁਰਨ ਲੱਗਿਆਂ, ਉੱਥੋਂ ਦਾ ਮਜ਼ੌਰ ਮੇਰੇ ਅੱਗੇ ਠੂਠਾ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਮੇਰੇ ਠੂਠੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿਓ। ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਕੀਨ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਸ ਮਜ਼ੌਰ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਤੂੰ ਕੀ ਕਰਨੇ ਹਨ ਪੈਸੇ ਤੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਕਬਰ ’ਤੇ ਦੀਵਾ ਬਾਲਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪੈਸੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਮਸਕੀਨ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਥਰੂ ਆ ਗਏ। ਸੱਚ ਝੂਠ ਅੱਜ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ। ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਦੇ ਸਥਾਨ ’ਤੇ ਦੀਵਾ ਬਾਲਣ ਲਈ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਪਰ ਅੱਜ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਅਸਥਾਨ ਗੁ: ਸੀਸ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ, ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ, ਦਿੱਲੀ ਜਿੱਥੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਉੱਤੇ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ, ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਿਆ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਹਰ ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲੱਗ ਜਾਵੇ। ਲੋਕ ਤਰਸਦੇ ਹਨ। ਪਿਆਰਿਓ, ਵੇਖ ਲਓ, ਉਹ ਬੰਗਲਾ, ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਦਾ, ਅੱਜ ਉਸ ਬੰਗਲੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਤੱਕਣਾ ਸੀ। ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨ ਬੰਗਲੇ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਏ ਤੇ ਉਹ ਬੰਗਲਾ ਕੀ ਬਣ ਗਿਆ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਬੰਗਲਾ ਸਾਹਿਬ:

ਸਾ ਧਰਤੀ ਭਈ ਹਰੀਆਵਲੀ
ਜਿਥੈ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੈਠਾ ਆਇ ॥

(ਅੰਗ ੩੧੦)

ਇਹ ਅੰਦਰ ਸਪਿਰਿਟ ਭਰੋ। ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਬੀਤ ਗਏ। ਅੱਜ ਵੀ ਵੇਖ ਲਓ ਸੱਚ-ਸੱਚ ਹੀ ਹੈ। ਧੰਨ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਤੁਹਾਡੇ ਦਰ 'ਤੇ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਦਰ 'ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਈ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਵਜੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਇੱਕ ਵਜੇ, ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਫਲਾਣੀ ਸੇਵਾ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਫਲਾਣੀ ਸੇਵਾ ਹੈ। ਚਲ ਸੋ ਚਲ। ਇੱਕ ਇਹ ਜਗ੍ਹਾ, ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ, ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਭੇਟਾ ਵਜੋਂ ਸੰਗਤ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇੱਕ ਉਹ ਕਬਰ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੀਵਾ ਬਾਲਣ ਲਈ ਪੈਸੇ ਮੰਗਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਾਣ ਨਹੀਂ, ਸੱਚ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋ। ਜਿੱਥੇ ਚਰਨ ਪਏ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉੱਥੇ ਅੱਜ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਪਹਿਰਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਤੱਖ ਝੋਲੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਉਹ ਬੰਗਲਾ, ਬੰਗਲਾ ਰਹਿਣਾ ਸੀ। ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਥੇਹ ਬਣ ਜਾਣੀ ਸੀ ਪਰ ਅੱਜ ਉਹ ਜਗ੍ਹਾ ਪੂਜਣਯੋਗ ਬਣ ਗਈ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਪੈਣ ਨਾਲ। ਰਾਣੀ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਰਾਣੀ ਹੈ ਤੇ ਕਿਹਾ ਮਾਤਾ, ਇਮਤਿਹਾਨ ਨਹੀਂ ਲਈਦੇ। ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸੀਸ ਝੁੱਕ ਗਿਆ। ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਪੂਰੇ ਹੋ, ਉਮਰ ਦਾ ਤਾਅਲੁੱਕ ਨਹੀਂ। ਆਓ ਜੀ ਪੜ੍ਹੋ ਫਿਰ ਸਮਾਪਤੀ ਹੈ:

ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਕੀ ਵਡਿਆਈ॥

(ਅੰਗ ੬੨੯)

ਰਸਾਲਾ ਬੁੱਕ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਰਸਾਲਾ ਬੁੱਕ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਜਾਂ Subscription Renew ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੰਦਾ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।

1) Google Pay No. ਅਤੇ Paytm No. 9876525850
ਨਾਮ :- ਧੰਨ ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਕੌਲਾਂ ਜੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ
ਖਾਤਾ ਨੰ. 55031111026
ਬੈਂਕ :- ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ
IFSC ਕੋਡ ਨੰ. SBIN0050245
ਬ੍ਰਾਂਚ :- ਚਾਟੀਵਿੰਡ ਚੌਕ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ
ਆਪ ਪੜ੍ਹੋ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾਓ।

Dhan Dhan Mata Kaulan Ji Sifit Salah
Harwinder Singh
Paytm UPI
9876525850@paytm

ਚੰਦਾ ਭੇਜਣ ਲਈ ਸਕੈਨ ਕਰੋ ਜੀ

VPP ਰਾਹੀਂ ਘਰ ਬੈਠੇ ਰਸਾਲਾ ਮੰਗਵਾਓ

2) ਆਪ ਜੀ ਇਸ ਨੰਬਰ 98765-25850 ਤੇ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਲਿਖ ਕੇ SMS ਕਰ ਦਿਓ ਅਤੇ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਲਈ ਬੁੱਕ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ ਲਿਖ ਦਿਓ। 10 ਦਿਨ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਡਾਕੀਆ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਪਤੇ ਤੇ ਰਸਾਲਾ ਦੇਣ ਆਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦਾ ਚੰਦਾ 184/- ਰੁਪਏ, ਦੋ ਸਾਲ ਦਾ ਚੰਦਾ 340/- ਰੁਪਏ, ਪੰਜ ਸਾਲ ਦਾ ਚੰਦਾ 650/- ਰੁਪਏ ਆਪ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਰਸਾਲੇ ਦੀ ਭੇਟਾ ਵਸੂਲ ਕਰ ਲਵੇਗਾ ਤੇ ਰਸਾਲਾ ਦੇ ਦੇਵੇਗਾ।

ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਨੰ. 98765-25850

ਚੰਦਾ (ਦੇਸ਼)	
ਇੱਕ ਸਾਲ	150+34=184/-
ਦੋ ਸਾਲ	300+40=340/-
ਪੰਜ ਸਾਲ	600+50=650/-
ਲਾਈਫ	2400+90=2490/-

ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ 400 ਸਾਲਾ ਪਾਵਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

—ਭਾਈ ਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪਿਛਲਾ ਅੰਕ ਦੇਖੋ ਜੀ :-

ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਸੈਂਤੀਵਾਂ ਸਲੋਕ :

ਮਨੁ ਮਾਇਆ ਮੈ ਰਮਿ ਰਹਿਓ ਨਿਕਸਤ ਨਾਹਿਨ ਮੀਤ ॥
ਨਾਨਕ ਮੂਰਤਿ ਚਿਤ੍ਰ ਜਿਉ ਛਾਡਿਤ ਨਾਹਿਨ ਭੀਤਿ ॥੩੭॥

(ਅੰਗ ੧੪੨੮)

ਮਨ ਮਾਇਆ ਵਿੱਚ ਉਲਝ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੇ ਮਿਤ੍ਰ! ਇਹ ਮਨ ਮਾਇਆ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਧ ਉੱਪਰ ਚਿੱਤਰੀ ਹੋਈ ਤਸਵੀਰ ਕੰਧ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀ।

ਕੰਧ ਉੱਪਰ ਤਸਵੀਰ ਟੰਗੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਝਟ ਉਤਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਜੇ ਤਸਵੀਰ ਕੰਧ ਵਿਚ ਹੀ ਪੇਂਟ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਲਾਹੁਣਾ ਔਖਾ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਸੁੱਕੀ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਪਾ ਕੇ ਗੁੰਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਰਮਿ (ਸਮਾ) ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈਆਂ ਦਾ ਮਨ ਮਾਇਆ ਵਿੱਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਔਰਤ ਨੇ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਪਾ ਪਾ ਕੇ 30 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਵੱਖਰੇ ਕਮਾ ਲਏ। ਫਿਰ ਮਨ ਮਾਇਆ ਵਿੱਚ ਉਲਝਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ 30 ਹਜ਼ਾਰ ਵਿਆਜੀ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਵਿਆਜ ਨੂੰ ਵਿਆਜ ਲਾ ਕੇ 65 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਕਮਾ ਲਏ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਸੋਨੇ ਦੀ ਚੈਨੀ ਆਪਣੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ। ਮੁੰਡਾ ਚੈਨੀ ਪਾ ਕੇ ਦੋਸਤ ਦੇ ਵਿਆਹ ਤੇ ਗਿਆ ਉੱਥੋਂ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਦਰਿਆ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉੱਛਲ ਕੁਦ ਕਰਦਿਆਂ ਚੈਨੀ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਰੁੜ ਗਈ। ਜਿਹੜੀ ਮਾਇਆ ਪਾਣੀ ਪਾ ਕੇ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅੰਤ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਚਲੀ ਗਈ।

ਇਸ ਲਈ ਖੋਟੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਭਲੇ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਣੀ ਬੇਅਰਥ ਹੈ। ਜ਼ਹਿਰ ਬੀਜ ਕੇ ਕੋਈ ਚੂਰੀ ਨਹੀਂ ਖਾ ਸਕਦਾ।

ਬੀਜੈ ਵਿਸੁ ਨ ਖਾਵੈ ਚੂਰੀ ॥੧੯॥

(ਵਾਰ ੩੦, ਪਉੜੀ ੧੯)

ਇਸ ਮਾਇਆ ਦੇ ਛਲ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਮਾਇਆ ਤੇ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਧਰਮ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਜਿਨਾ ਲਿਵ ਲਾਗੀ
ਤਿਨੀ ਵਿਚੇ ਮਾਇਆ ਪਾਇਆ ॥੨੯॥

(ਅੰਗ ੯੨੧)

ਮਾਇਆ ਕੀ ਹੈ? ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਸਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ

ਮਾਇਆ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਧਰਮ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਮਾਇਆ ਹੈ।

ਏਹ ਮਾਇਆ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਵਿਸਰੈ
ਮੋਹੁ ਉਪਜੈ ਭਾਉ ਦੂਜਾ ਲਾਇਆ ॥

(ਅੰਗ ੯੨੧)

ਅਗਰ ਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਪਿਆਰਾ ਚਾਹੇ ਗੁਰੂ ਹੀ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਭੀ ਹੋਵੇ ਜੇ ਉਹ ਆਪ ਮਾਇਆ ਦੇ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗਾ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਡੇਗਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਸੰਗਤ ਤਿਆਗ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਅਤਿ ਪਿਆਰਾ ਪਵੈ ਖੂਹਿ ਕਿਹੁ ਸੰਜਮੁ ਕਰਣਾ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਸੁ ਕਰੇ ਵੀਚਾਰੁ ਓਸੁ ਅਲਿਪਤੋ ਰਹਣਾ ॥

(ਅੰਗ ੯੫੩)

ਇਸ ਲਈ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਮਨ ਮਾਇਆ ਵਿੱਚ ਫਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਨਿਕਲਦਾ ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਕੰਧ ਉੱਪਰ ਚਿੱਤਰੀ ਹੋਈ ਤਸਵੀਰ ਕੰਧ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀ।

◇◇◇

ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਅੱਠਤੀਵਾਂ ਸਲੋਕ :

ਨਰ ਚਾਹਤ ਕਛੁ ਅਉਰ ਅਉਰੈ ਕੀ ਅਉਰੈ ਭਈ ॥
ਚਿਤਵਤ ਰਹਿਓ ਠਗਉਰ ਨਾਨਕ ਫਾਸੀ ਗਲਿ ਪਰੀ ॥ ੩੮॥

(ਅੰਗ ੧੪੨੮)

ਪੁਰਸ਼ ਕੁਝ ਹੋਰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਹੋਰ ਦੀ ਹੋਰ ਹੋ ਗਈ ਇਹ ਠੱਗੀਆਂ ਹੀ ਚਿਤਵਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਜਮਾਂ ਦੀ ਫਾਹੀ ਇਸ ਦੇ ਗਲ ਪੈ ਗਈ।

ਬੰਦਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੋਚ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਰੱਬ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਵੇਖੋ ਕਿਵੇਂ ਸੁਹਾਗਣਾਂ ਵਿਆਹ ਕੇ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਐਮਨਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਚੀਰ ਵਿੱਚ ਸੰਧੂਰ ਪਾ ਕੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀਆਂ ਪੱਟੀਆਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸ਼ੋਭਦੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਸੋਹਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਾਹਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਬਾਬਰ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਇਹੀ ਵਾਲ ਫੜਕੇ ਧੂਹ ਕੇ ਕੈਂਚੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਮੁੰਨ ਦੇਣੇ ਹਨ?

ਜਿਨ ਸਿਰਿ ਸੋਹਨਿ ਪਟੀਆ ਮਾਂਗੀ ਪਾਇ ਸੰਧੂਰੁ ॥
ਸੇ ਸਿਰ ਕਾਤੀ ਮੁੰਨੀਅਨ੍ਹਿ ਗਲ ਵਿਚਿ ਆਵੈ ਧੂੜਿ ॥

(ਅੰਗ ੪੧੭)

ਇਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਆਪਣੀ ਖੇਡ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ। ਬੰਦਾ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਤਿਆਰੀ ਕਰਕੇ ਸੌਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਵੇਰੇ ਵਿਆਹ ਤੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਪਰ ਸਵੇਰੇ ਉੱਠਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫੋਨ ਦੀ ਬੈਲ ਵੱਜਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ ਫਿਰ ਉੱਥੇ ਜਾਣਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਤਾ ਕਰੈ ਪਛਮ ਕੈ ਤਾਈ ਪੂਰਬ ਹੀ ਲੈ ਜਾਤ ॥

(ਅੰਗ ੪੯੬)

ਇੱਕ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਂ ਦੇ ਆਦਮੀ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਭੁੱਚੋ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਰੱਬ ਦਾ ਰੂਪ ਹਨ। ਜੋ ਮਨ ਵਿੱਚ ਚਿਤਵ ਕੇ ਜਾਵੇ, ਆਸ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤੁਰ ਪਿਆ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਮਰਯਾਦਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਕਿਵੇਂ ਆਏ? ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮਹਾਂਪੁਰਖੋ! ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਇੱਕ ਮਾਈ ਹੈ, ਉਹ ਕਦੋਂ ਮਰੇਗੀ?" ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਪੁੱਛ ਰਿਹਾ ਏ? ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਉਸਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਮੈਨੂੰ ਆਉਣੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮੇਰੀ ਤਾਈ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਤੂੰ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਲੈਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਏ, ਪਰ ਮਾਲਕ ਦਾ ਹੁਕਮ ਤਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਹੈ।" ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਇਹ ਰਮਜ਼ ਸਮਝ ਨਾ ਸਕਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ

ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਤਾਈ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਕਦੇ ਵੀ ਪਰਾਏ ਧਨ ਮਾਲ ਤੇ ਠੱਗੀ ਮਾਰਨ ਦੀ ਅੱਖ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

◈◈◈

ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਉਨਤਾਲੀਵਾਂ ਸਲੋਕ :

ਜਤਨ ਬਹੁਤ ਸੁਖ ਕੇ ਕੀਏ ਦੁਖ ਕੋ ਕੀਓ ਨ ਕੋਇ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਨਿ ਰੇ ਮਨਾ ਹਰਿ ਭਾਵੈ ਸੋ ਹੋਇ ॥੩੯॥

(ਅੰਗ ੧੪੨੮)

ਸੁਖ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਉਪਾਅ ਕੀਤੇ ਦੁੱਖ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਪਰੰਤੂ ਹੇ ਮਨ! ਸੁਣ ਜੋ ਹਰੀ ਨੂੰ ਭਾਵੇ, ਉਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਹਰ ਬੰਦਾ ਸੁੱਖਾਂ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੁੱਖ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦਾ ਪਰ ਇਹ ਫਿਰ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੁੱਖ ਆਵੇ ਹੀ ਨਾ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸੁੱਖ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਦੁੱਖ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਫੁੱਲ ਖਿੜਿਆ ਹੈ ਨਾਲ ਕੰਡੇ ਵੀ ਹਨ, ਉਸਦਾ ਮੁਰਝਾਉਣਾ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਸੁਖੁ ਮਾਂਗਤ ਦੁਖੁ ਆਗੈ ਆਵੈ ॥

(ਅੰਗ ੩੩੦)

ਕਈ ਲੋਕ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ, ਮਕਾਨ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜਦੋਂ ਧਨ ਵੀ ਕਮਾ ਲਿਆ, ਕੋਠੀਆਂ ਵੀ ਬਣ ਗਈਆਂ ਪਰ ਮਨ ਸੁਖੀ ਫਿਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਬੰਦਾ ਘਰ ਬਦਲਦਾ ਹੈ, ਦੋਸਤ ਬਦਲਦਾ ਹੈ। ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਬਦਲਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਵੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਖੁਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦਾ, ਧੂਲ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਹ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਸਾਫ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਕੋਲੋਂ ਪੁਛਾਂਗੇ ਕਿ ਸਦੀਵੀ ਸੁੱਖ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਣਗੇ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਸਵਾਸ ਨਾਲ ਮਾਇਆ ਚੇਤੇ ਕਰਦੇ ਹੋ ਹੁਣ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਸਵਾਸ ਨਾਲ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰੋ ਤਾਂ ਇੱਥੋਂ ਦਾ ਸੁੱਖ ਵੀ ਮਿਲੇਗਾ ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਦਾ ਸੁਖ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ।

ਹਲਤਿ ਸੁਖੁ ਪਲਤਿ ਸੁਖੁ ਨਿਤ ਸੁਖੁ ਸਿਮਰਨੋ
ਨਾਮੁ ਗੋਬਿੰਦ ਕਾ ਸਦਾ ਲੀਜੈ ॥

(ਅੰਗ ੬੮੩)

ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ:

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਿਮਰਿਐ ਘਰ ਨਉ ਨਿਧਿ ਆਵੈ ਧਾਇ ॥

(ਅਰਦਾਸ)

ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਹਿਜੇ ਨੌ ਨਿਧਾ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਧਨ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

(ਅੰਗ ੨੯੩)

ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੇ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਦਾਤਾ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਹੀ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਸ਼ਰਨੀ ਪੈ ਜਾਓ।

ਸਰਬ ਸੁਖਾ ਕਾ ਦਾਤਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਾ ਕੀ ਸਰਨੀ ਪਾਈਐ ॥
ਦਰਸਨੁ ਭੇਟਤ ਹੋਤ ਅਨੰਦਾ ਦੂਖੁ ਗਇਆ ਹਰਿ ਗਾਈਐ ॥੧॥

(ਅੰਗ ੬੩੦)

ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸੁਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਯਤਨ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕੀਤੇ ਪਰ ਮੌਤ ਜਾਂ ਜਮਾਂ ਦਾ ਜੋ ਦੁਖ ਹੈ ਉਸਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਿਆ।

—ਬਾਕੀ ਸਲੋਕ ਅਗਲੇ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹੋ ਜੀ

◈◈◈

ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਬਰੀਕੀਆਂ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਬਰੀਕੀਆਂ ਕਾਲਮ **'ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਰਸਾਲੇ'** ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਲਮ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾਲ-ਜਵਾਬ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੀਆਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਤੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਾਧਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਕਾਲਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਸੰਗਤਾਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਤੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਸੇਧ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

37. **ਸਵਾਲ: ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਵੀਰ ਜੀ, ਆਮ ਸੁਣਨ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਬੁਰੇ ਅਤੇ ਡਰਾਉਣੇ ਸੁਪਨੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਜੁਗਤੀ ਦੱਸੋ ਕਿ ਸੁਪਨੇ ਵੀ ਨਾ ਆਉਣ ਤੇ ਰਾਤ ਵੀ ਲੇਖੇ ਲੱਗ ਜਾਵੇ।**

ਜਵਾਬ: ਨੀਂਦ ਵੀ ਦੋ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੈ: ਇੱਕ ਮਨਮੁਖ ਦੀ ਨੀਂਦ ਤੇ ਇੱਕ ਹੈ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਨੀਂਦ। ਮਨਮੁਖ ਦੀ ਨੀਂਦ ਬਾਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੈ:

ਸਿਆਮ ਸੁੰਦਰ ਤਜਿ ਨੀਦ ਕਿਉ ਆਈ ॥
ਮਹਾ ਮੋਹਨੀ ਦੂਤਾ ਲਾਈ ॥੧॥

(ਅੰਗ ੭੪੫)

ਬਾਬਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਮਨਮੁੱਖ ਦਾ ਸੌਣਾ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਦਾ ਸੌਣਾ ਜ਼ਮੀਨ ਅਸਮਾਨ ਦਾ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਮਨਮੁੱਖ ਸੌਣ ਲੱਗਿਆਂ ਨਾਵਲ ਜਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੌਂਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਸੌਂਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਬਹੁਤੇ ਸਰੀਰ ਰਾਤੀਂ ਸੌਣ ਵੇਲੇ ਲਾਈਟ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਘੰਟਾ-ਘੰਟਾ ਮੋਬਾਇਲ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਈ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਘੱਟ ਲਾਈਟ ਵਿੱਚ ਮੋਬਾਇਲ ਦੇਖਣ ਨਾਲ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਘੱਟਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੋਬਾਇਲ ਦੇਖਣ ਨਾਲ ਦਿਮਾਗ ਤੇ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਲੋਕ ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਸਨ

ਕਿ ਰੋਜ਼ ਰਾਤੀ ਸੌਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜ ਇਸ਼ਨਾਨਾ ਕਰਕੇ, ਸਿੱਖ ਸਿਰਹਾਣੇ ਵੱਲ ਮੁੱਖ ਕਰਕੇ ਸੋਹਿਲਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਸੌਂਵੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਜਦੋਂ ਰਾਤੀਂ ਸੌਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨੀਂਦ ਆਉਣ ਲੱਗਿਆਂ 10-15 ਮਿੰਟ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ ਉਹ ਸਮਾਂ ਵੀ ਸੰਭਾਲਦਿਆਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਸੌਣਾ ਹੈ। ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਿਆਂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਨੀਂਦ ਵਿੱਚ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਵੀ ਲੇਖੇ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗੀ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਨੀਂਦ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹਨ:

ਆਉ ਸਭਾਗੀ ਨੀਦੜੀਏ ਮਤੁ ਸਹੁ ਦੇਖਾ ਸੋਇ॥

(ਅੰਗ ੫੫੮)

ਸੋਹਿਲਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਸੌਣ ਨਾਲ ਨਾ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿੱਚ ਮਾੜੇ ਵਿਚਾਰ ਆਉਣਗੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੁਰੇ ਤੇ ਡਰਾਵਣੇ ਸੁਪਨੇ ਆਉਣਗੇ।

◈◈◈

38. ਸਵਾਲ: ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਵੀਰ ਜੀ, ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਵੀ ਦੁਨਿਆਵੀਂ ਕੰਮ ਸਿਰੇ ਨਾ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਮਨ ਡੋਲ੍ਹਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਜੁਗਤੀ ਦੱਸੋ ਤਾਂ ਕਿ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਇਰਾਦਾ ਬਣ ਜਾਵੇ।

ਜਵਾਬ: ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਿੱਖ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਗੁਣ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕਦੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦਰ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਮੁੜਦਾ। ਉਹ ਤਿੰਨ ਗੁਣ ਕਿਹੜੇ ਹਨ? ਦਰ ਨਾ ਛੱਡੇ, ਕਾਹਲਾ ਨਾ ਪਵੇ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਨਾ ਕਰੇ। ਇਹ ਸੋਚ ਰੱਖੇ ਕਿ ਜੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵੱਲੋਂ ਦਾਤ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦੇਰ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੇਰਾ ਭਲਾ ਹੀ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਅੱਗ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵਾਂ, ਜਿਸ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੇ ਕੋਈ ਦਾਤ ਮਿਲਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਭਲਾਈ ਛੁਪੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਭਲਾ ਹਮ ਭਲੋ ਨ ਜਾਨਹ
ਤੁਮ ਸਦਾ ਸਦਾ ਦਇਆਲਾ॥

(ਅੰਗ ੬੧੩)

ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਦੋ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਲੇਖ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੇ- ਇੱਕ ਚੁਫੇਰੇ ਦੇ ਤੇ ਇੱਕ ਮਨਮੁਖ ਦੇ। ਬਾਕੀ ਕੋਈ ਵੀ ਜੇਕਰ ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਸ਼ਠਾ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਦੀ ਵੀ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਮੁੜਦਾ।

◈◈◈

39. ਸਵਾਲ: ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਵੀਰ ਜੀ, ਕਈ ਲੋਕ ਲੰਗਰ ਛਕਣ ਉਪਰੰਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਲੰਗਰ ਘਰ ਵਾਸਤੇ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਹੈ?

ਜਵਾਬ: ਰੋਜ਼ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾਣਾ, ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨਾ, ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਵਡਭਾਗੀ ਹਰਿ ਸੰਗਤਿ ਪਾਵਹਿ॥

(ਅੰਗ ੯੫)

ਪਰ ਰੋਜ਼ ਲੰਗਰ ਛਕਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਭਾਈ ਮੰਝ ਜੀ ਨੂੰ

—ਬਾਕੀ ਹਿੱਸਾ ਪੰਨਾ 30 'ਤੇ ਪੜ੍ਹੋ ਜੀ

ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਚਨ

—ਸੰਪਾਦਕ

ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪਿਛਲਾ ਅੰਕ ਦੇਖੋ ਜੀ :-

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ

540

ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਮਾਇਆ, ਪਦਾਰਥ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੁਗਤ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ। ਫਾਲਤੂ ਦੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਰਸਮਾਂ 'ਤੇ ਖਰਚਾ ਨਾ ਕਰਨਾ।

541

ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਟਹਿਲ ਕਰਨੀ, ਹੱਥੀਂ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ, ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਣਾ, ਚੁੱਭਵੀਂ ਗੱਲ ਕਦੀ ਮੁਖੋਂ ਨਾ ਕਹਿਣੀ।

542

ਗਿਆਨ ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੀ ਗੱਲ ਸਿਰਫ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਕਹਿਣੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਆਪ ਵੀ ਕਮਾਉਣੀ, ਨਾਮ ਆਪ ਵੀ ਜਪਣਾ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਆਪ ਵੀ ਕਮਾਉਣੀ।

"ਸਿੱਖੀ ਸਿੱਖਿਆ ਗੁਰ ਵੀਚਾਰਿ"

—ਕਵੀਸ਼ਰ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰ

ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਸੱਚਾ ਤੇ ਸੁੱਚਾ ਹੈ। ਵੰਡ ਛਕਣਾ, ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੁਖੇਨ ਹੀ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਰਾਈ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਬਰਾਬਰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਅਨਿਨ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਭੂਗੰਰ ਜੀ ਐਸੇ ਨਿਮਰਤਾ ਦੇ ਪੁੰਜ ਹੋਏ ਹਨ ਜੋ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਕਾਰਜ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਘਰ ਵੱਲੋਂ ਸਧਾਰਨ ਸਿੱਖ ਵਿਰਸੇ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਤ ਅਮੀਰ ਸਨ। ਆਏ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਬੜੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕਰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਰੱਖੇ ਜੋ ਪਸ਼ੂ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿੱਠੇ ਬਚਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਹਿਣਾ ਖੇਤਾਂ ਵੱਲ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਹਰਾ ਚਾਰਾ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਖੇਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ। ਇੰਨਾ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜੀਵਨ ਵੇਖ ਕੇ ਇੱਕ ਸਾਧੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਸੈਣ ਦੇ ਗਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਰਸੈਣ ਤੋਂ ਸੋਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਘਰ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵੱਡਾ ਕਰ ਲਵੋ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਸੋਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਧੂ ਰਸੈਣ ਦੇ ਕੇ ਚਲੇ ਗਿਆ ਫਿਰ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਆਇਆ ਘਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਜੋ ਰਸੈਣ ਦੇ ਕੇ ਗਿਆ ਸਾਂ ਤੁਸਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਲਾਭ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਪਾਣੀ ਛਕੋ ਫਿਰ ਆਪਾ ਕੁਝ ਨੁਕਤੇ ਸਾਂਝੇ ਕਰਾਂਗੇ। ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਜਲ-ਪਾਣੀ ਛਕਾ ਕੇ ਖੇਤਾਂ ਵੱਲ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਆਪਣੇ ਪਸ਼ੂ ਜੋ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ, ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਹਰੇ ਖੇਤ ਆਏ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੇ ਹਰੇ ਖੇਤਾਂ ਵੱਲ ਅੱਖ ਭਰਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਸੁੱਕੇ ਕੱਖ ਖਾਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਭਾਈ ਭੂਗੰਰ ਜੀ ਨੇ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੰਤ ਜੀ ਮੇਰੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਗੁਪਤ ਖਜ਼ਾਨਾ ਇੱਥੇ ਦੱਬਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੋਨਾ ਹੀਰੇ ਲਾਲ ਹਨ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੇ ਕਈ ਵਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ:

ਵਸਤ ਪਰਾਈ ਜ਼ਹਿਰ ਕਰ ਜਾਣਿਓ।

ਮੇਰੇ ਪਸ਼ੂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ। ਇਹ ਮੂੰਹੋਂ ਤੇ ਕੁਝ ਬੋਲਦੇ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਕੀਤੇ ਬਚਨ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿਰ ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਸ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਧੂ ਦੇ ਕਵਾੜ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ ਕਈ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਭਟਕਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਆ ਗਈ ਤੇ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ:

ਧੰਨ ਸਿੱਖੀ ਧੰਨ ਸਿੱਖੀ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੇਰੇ ਸਿੱਖ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੰਨਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਸਿੱਖੀ ਤੇ। ਭਾਈ ਭੂਗੰਰ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ:

ਹਕੁ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ ਉਸੁ ਸੂਅਰ ਉਸੁ ਗਾਇ॥
ਗੁਰੁ ਪੀਰੁ ਹਾਮਾ ਤਾ ਭਰੇ ਜਾ ਮੁਰਦਾਰੁ ਨ ਖਾਇ॥

(ਅੰਗ ੧੪੧)

◈◈◈

VCD 536

ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰਤ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ

ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਕਿਹੜੀ ਗਜ਼ਲ ਬੋਲੀ?

ਆਪ ਸਭ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਅਸੀਸ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਾਲ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਰਸਾਲੇ ਵਿੱਚ ਲੜੀਵਾਰ ਪ੍ਰਕਰਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਰਸ ਕਰਕੇ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। 154 ਅੰਕ ਤੋਂ—"ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰਤ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ" ਪ੍ਰਕਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰਤ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ- ਧੰਨ ਧੰਨ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੀ ਰਹਿਮਤ ਕਰਕੇ ਆਪ ਹੀ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਕਰਵਾਉਣ।

—ਸੰਪਾਦਕ

ਧੰਨ ਧੰਨ ਮੇਰੇ ਕਲਗੀਧਰ ਪਿਤਾ ਜੀ।
ਧੰਨ ਧੰਨ ਮੇਰੇ ਬਾਜ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ਪਿਤਾ ਜੀ।
ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਸੇ ਤੇਰੀ ਤਸਵੀਰ ਅੱਛੀ।
ਮਿਲਾ ਤੁਝ ਸਾ ਮੁਰਸ਼ਦ ਮੇਰੀ ਤਕਦੀਰ ਅੱਛੀ।

....

ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਕੀ ਸੋਭਾ ॥
ਸਦ ਨਵਤਨ ਮਨ ਰੰਗੀ ਸੋਭਾ ॥੧॥

(ਅੰਗ ੧੩੨੨)

ਅਨੁਭਵ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਹੁਣ ਵੇਖੋ ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰ ਗੁ: ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ ਪੈਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਪਹੂਵਿੰਡ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਪੈਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ, ਗੁ: ਟਾਹਲਾ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਪੈਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਿਕ ਜਾਓ, ਕਲਗੀਧਰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ। ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਕਿੰਨੇ ਤਕੜੇ ਹੋਣਗੇ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਪਾਵਨ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਿਆਂ ਤੇ ਵੀਹ-ਵੀਹ ਲੱਖ ਦਾ ਇਕੱਠ ਵੇਖੋ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਫਿਰ ਬਾਜਾਂ ਵਾਲੇ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਕ ਜਾਇਆ ਕਰੋ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਾਣ ਤੇ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਕਿੰਨੇ ਵੱਡੇ ਹੋਵੋਗੇ?

ਸੰਗਤ ਜੀ, ਚਾਲੀ ਮੁਕਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ, ਜਦੋਂ ਕਿਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਦਿਹਾੜਾ ਟੁੱਟੀ ਗੰਢਣ ਵਾਲਾ, ਇੰਨਾ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਤੇ ਉਮਾਹਾ ਵੇਖੋ, ਵੇਖ ਕੇ ਇਸ ਚੰਚਲ ਮਨ ਨੂੰ ਕਹਿ

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਥਾ-ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਵੀਚਾਰਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਦਿਆ ਕਰੋ, ਚਾਲੀ ਮੁਕਤੇ ਨਹੀਂ ਮਾਣ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਕਿੰਨੇ ਤਕੜੇ ਹੋਣਗੇ? ਸੰਗਤ ਜੀ, ਕੰਮ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇ ਪਰ ਸਿਰੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਪਈ ਜਾਵੇ। ਕੰਮ ਰੁਕ ਜਾਵੇ। ਪੰਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾਓ ਤੇ ਜਦੋ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪਾਠ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਾ ਕੇ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅੱਗੇ ਦੇਗ ਰੱਖ ਕੇ, ਸੰਪੂਰਨ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਗਲ ਵਿੱਚ ਪੱਲਾ ਪਾ ਕੇ ਤੇਰੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ, ਤੈਨੂੰ ਚੰਦ ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਬਾਜਾਂ ਵਾਲੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵਰਤ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਵਿਕ ਜਾਇਆ ਕਰੋ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੰਨੀ ਤਾਕਤ ਹੈ, ਬਾਜਾਂ ਵਾਲੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਕਿੰਨੇ ਵੱਡੇ ਹੋਵੋਗੇ? ਅਨੁਭਵ ਕਰੋ। ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਸੁਆਦ ਦੱਸੀਏ?

ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਹੈ, ਟਿੰਡਾਂ ਵਾਲੀ, ਜਿੱਥੇ ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਛੱਪੜ ਵਿੱਚ ਖਲੋ ਕੇ ਰਾਤ-ਦਿਨ ਬੰਦਗੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਨਕਸਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਬਾਬਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਜੋ ਭੁਚੋ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਅ ਰਹੇ ਹਨ) ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਟਿੰਡਾਂਵਾਲੀ ਠਾਠ ਵਿਖੇ ਸਰੋਵਰ ਬਣਾਓ। ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ, 13 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰੋਵਰ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸਤਿ ਬਚਨ ਬਾਬਾ ਜੀ। ਪਿੰਡ ਟਿੰਡਾਂਵਾਲੀ ਸਰੋਵਰ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਜਿੱਥੇ ਛੱਪੜ ਸੀ ਉਸ ਛੱਪੜ ਵਿੱਚੋਂ ਟਰੈਕਟਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੋਟਰ ਲਾ ਕੇ ਪਾਣੀ ਕੱਢਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਦਾਸ ਗੱਲ ਛੋਟੀ ਕਰੇ ਛੱਪੜ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਪਾਸਿਓ ਪੌੜ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਜਦੋਂ ਚੌਥੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਕੱਢਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਥੱਲਿਓਂ ਹੋਰ ਉਨਾ ਹੀ ਪਾਣੀ ਨਿਕਲੀ ਆਉਂਦਾ।

ਬਾਬਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਗਏ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰੀਏ? ਜਿੰਨਾ ਚੌਥੇ ਪੌੜ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਟਰੈਕਟਰ ਨਾਲ ਮੋਟਰ ਲਗਾ ਕੇ ਪਾਣੀ ਕੱਢਦੇ ਹਾਂ, ਉਨਾ ਹੀ ਪਾਣੀ ਥੱਲਿਓ ਹੋਰ ਆਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਹੇਠਾਂ ਤਾਲ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਮਿਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੇਵਲ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ। ਚੌਥੀ ਬਾਹੀ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ। ਇਹ ਵਰਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜੁਗਤੀ ਵਰਤੀ ਸੰਗਤ ਜੀ ਆਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਸੇਧ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਆ ਜਾਵੇ ਫਿਰ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਪੰਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਦੇਗ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅੱਗੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦੇਗ ਲੈ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵਰਤੋ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਡਿਊਟੀ ਲਗਾਈ ਹੈ, 13 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰੋਵਰ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਵਰਤੋ, ਜਿੰਨਾ ਪਾਣੀ ਛੱਪੜ ਦਾ ਕੱਢਦੇ ਹਾਂ, ਉਨਾ ਹੀ ਪਾਣੀ ਥਲਿਓਂ ਹੋਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਕੱਢਣ ਲਈ ਟਰੈਕਟਰ ਲਗਾਏ, ਅਗਲੇ ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਵਿੱਚ ਛੇ ਇੰਚ ਪਾਣੀ ਨੀਵਾਂ, ਅਗਲੇ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਫੁੱਟ ਪਾਣੀ ਨੀਵਾਂ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਬਾਜਾਂ ਵਾਲੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੇ ਰੱਬ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ। ਸਾਰਾ ਪਾਣੀ ਟਰੈਕਟਰਾਂ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਚੌਥੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਪੌੜ ਬਣਾ ਕੇ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ 13 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰੋਵਰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਣ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਬਣੇ, ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾਇਆ ਕਰੋ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਪੰਜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਪੜ੍ਹੋ ਜੀ ਪੰਕਤੀਆਂ :

ਕਰਹਿ ਭਗਤਿ ਆਤਮ ਕੈ ਚਾਇ ॥

(ਅੰਗ ੨੯੬)

ਭਗਤੀ ਆਤਮਾ ਦੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਆਤਮਾ ਦੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ। ਫਿੱਕੀ ਭਗਤੀ, ਬੱਧਾ ਚੱਟੀ ਦੀ ਭਗਤੀ, ਜੋ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਚਲੋ ਕੁਝ ਤਾਂ ਮਹਾਤਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ, ਚਾਓ ਵਾਲੀ ਭਗਤੀ, ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਆ ਜਾਵੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚੋਂ, ਮੇਰੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ, ਚਾਓ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ਬੂਆਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਆਉਣ ਕਿ ਦੂਜਾ ਵੀ ਵੇਖ ਕੇ ਜੁੜ ਜਾਵੇ। ਆਓ, ਹੁਣ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਰਨ ਦੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸੇਵਾ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰਤ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਾਈਏ, ਸਾਰੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ਜੀ :

ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਵਿਰਲਾ ਆਇਆ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਖ ਫਲੁ ਪਾਇ ਆਪੁ ਗਵਾਇਆ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਖੀ ਸਬਦਿ ਸਿਖਿ ਸੁਣਾਇਆ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਬਦ ਵੀਚਾਰਿ ਸਚੁ ਕਮਾਇਆ।
ਸਚੁ ਰਿਦੈ ਮੁਹਿ ਸਚੁ ਸਚਿ ਸੁਹਾਇਆ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨਮੁ ਸਵਾਰਿ ਜਗਤੁ ਤਰਾਇਆ ॥੧੨॥

(ਵਾਰ ੧੯, ਪਉੜੀ ੧੨)

ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਗਜ ਕੇ ਆਖੋ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ।

ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰਤ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ :

ਧੰਨ ਧੰਨ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ।

ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਰਨ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੋ ਭਾਗ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਤੀਜਾ ਭਾਗ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਸੇਵਾ ਲੈਣ।

ਪਿਛਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਇੱਕ ਨੌਕਰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰ, ਸਾਰਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨੌਕਰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਆ ਗਏ। ਬਾਣੀ ਦਾ ਰਾਹ ਲੱਭ ਪਿਆ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਲੱਭ ਪਈ ਹੈ, ਹੁਣ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਬਾਣੀ ਦੇ ਰਹਿਬਰ ਮਿਲ ਜਾਣ। ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕਹਿ ਬੈਠੇ, ਜੇ ਬਾਜਾਂ ਵਾਲੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹਨ ਤਾਂ ਆਪੇ ਬੁਲਾਉਣ। ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਲੈ ਕੇ ਟਿਕਾਣਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੋਲ। ਹੁਣ ਰੋਜ਼ ਬੰਦਗੀ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਨੇਮ ਚਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹ ਫਿਕਰ ਵੀ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨਾ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲੈ ਬੈਠਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹਨ ਤਾਂ ਆਪੇ ਬੁਲਾਉਣ, ਮੈਂ ਆਪੇ ਉੱਥੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਇਹ ਫਿਕਰ ਵੀ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਗਲਤ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਬੈਠਾ। ਫਿਰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੁਣ ਕਰ ਬੈਠਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਲਾਜ ਰੱਖਣੀ। ਦਿਨ ਬੀਤਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਤੇ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੀਆਂ ਤਕਰੀਬਨ ਦਸ ਕਿਤਾਬਾਂ ਹਨ, ਬੰਦਗੀਨਾਮਾ, ਗੰਜਨਾਮਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਜ਼ਿਕਰ ਹਨ। ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਤੇ ਹੈਡਿੰਗ ਦਿੱਤਾ, ਦੀਵਾਨ-ਏ-ਗੋਇਆ। ਜਦੋਂ ਦੀਵਾਨੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਦੀਵਾਨਗੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਗਜ਼ਲਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ।

ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੂਰ ਜਗ੍ਹਾ ਲੈ ਕੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਤਨ ਵਿੱਚ ਇੱਛਾ ਰੱਖੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਸੱਦਣ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਤਾਂਘ ਵਿੱਚ ਜੋ ਗਜ਼ਲਾਂ ਫਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਬੈਰਾਗ ਝਲਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਈਟਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਰਹੇ ਹਾਂ:

ਨਾ ਗੁਣ ਹੈ ਨਾ ਜਪ ਤਪ ਪਲੇ
ਤੂੰ ਬਖਸ਼ਿੰਦ ਸਦਾਂਦਾ ਹੈ।
ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਹਾਂ,
ਤੂੰ ਬਖਸ਼ਿੰਦ ਸਦਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਲਮ ਹੈ। ਇਹ ਹੈ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਵੈਰਾਗ।

ਕਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਦਿਲ ਆਪਣੇ ਨੂੰ
ਦੇਈ ਦਿਲਾਸਾ ਜਾਵਾਂਗਾ।
ਦਰਸ਼ ਤੇਰੇ ਬਿਨ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮੇਰੇ,
ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਦੇਈ ਦਿਲਾਸਾ ਜਾਵਾਂਗਾ।

ਇਹ ਫਾਰਸੀ ਵਿੱਚ ਗਜ਼ਲਾਂ ਹਨ। ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਰਹੇ ਹੋ। ਇੱਕ ਵੀਰ ਜਾਂ ਭੈਣ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਨਕਾ ਵੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਆ ਗਿਆ, ਇਹ ਸਤਿਸੰਗ ਸਫਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਦਾਸ ਕੋਈ ਕੋਲੋਂ ਧਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ, ਇਹ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੀ ਕਿਤਾਬ, ਦੀਵਾਨ-ਏ-ਗੋਇਆ, ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਗਜ਼ਲਾਂ ਹਨ :

ਉਡੀਕ ਤੇਰੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਬੈਠੇ,
ਅੱਖਾਂ ਚਿੱਟੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ।
ਕੀ ਕਰਾਂ ਬਿਨ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇਰੇ,
ਅੱਖਾਂ ਚਿੱਟੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ।

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ।

ਸਾਚੁ ਕਹੌਂ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਸਭੈ
ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮੁ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਇਓ ॥੯॥੨੯॥

(ਤ੍ਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸ੍ਵਯੇ)

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਹੈ:

ਅੰਧ ਕੂਪ ਤੇ ਕਾਢਨਹਾਰਾ ॥
ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਹੋਵਤ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥

(ਅੰਗ ੧੦੦੫)

ਜਦ ਤੱਕ ਪ੍ਰੇਮਾ-ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਮੰਜ਼ਿਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ। ਪੁਕਾਰਾਂ ਪਹੁੰਚ ਗਈਆਂ, ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਅੱਗੇ। ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮੇਵੜੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਾ ਭਾਈ, ਹੁਣ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਵੈਰਾਗ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਕਿੱਥੇ ਜਾਵਾਂ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਇੱਕ ਮੀਲ-ਪੌਣਾ ਮੀਲ ਦੂਰ ਜਾ, ਉਮਰ ਦੱਸੀ, 50 ਸਾਲ ਹੈ। ਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਹੈ। ਘੋੜੇ ਤੇ ਜਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੰਗਤ ਜੀ, ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ 50 ਸਾਲ ਉਮਰ ਹੈ, ਨੰਦ ਲਾਲ ਨਾਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਬੁਲਾਈਂ। ਸ਼ਰਤ ਰੱਖ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਸੱਦਣਗੇ ਤਾਂ ਮੰਨਾਂਗਾ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹਨ। ਜਾ ਕੇ ਕਹਿ, ਅਸੀਂ ਯਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਮੇਵੜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਦੱਸੀ। ਆ ਕੇ ਆਖਿਆ, ਨੰਦ ਲਾਲ, ਤੁਹਾਡਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਹਾਂ, ਭਾਈ ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੱਕੇ-ਬੱਕੇ ਰਹਿ ਗਏ ਤੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਵੈਰਾਗ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹ ਹੀ ਲਿਆ ਹੈ:

ਉਡੀਕ ਤੇਰੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਬੈਠੇ,
ਅੱਖਾਂ ਚਿੱਟੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ।
ਕੀ ਕਰਾਂ ਬਿਨ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇਰੇ,
ਅੱਖਾਂ ਚਿੱਟੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ।

ਵਾਕਿਆ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਸੁਨੇਹਾ ਆ ਜਾਏ, ਉਹ ਸ਼ਰਤ ਲੈ ਕੇ ਬੈਠੇ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹਨ ਤਾਂ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਬੁਲਾਉਣ। ਹੁਣ ਚਾਅ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਮਲ੍ਹਾਰ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਇਹ ਸੀਨ ਸੁਰਤੀ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਇਓ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਨੰਦ ਆਏਗਾ। ਇਕਦਮ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਸਿੱਖ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਰਨ ਲੱਗੇ। ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਹੋਰ ਰਾਈਟਰਾਂ ਨੇ ਸਮਾਂ ਲਿਖਿਆ। ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਜੀ। ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਤਨੇ ਵੱਡੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕੋਲ ਚੱਲੇ ਹਾਂ, ਸਿਰ ਤੇ ਕੱਪੜਾ ਸੰਵਾਰ ਕੇ ਬੰਨਿਆ। ਦੂਜਾ ਰਾਈਟਰਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਲਿਆ, ਮੈਂ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ।

ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇ, ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਗੇ ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਖਿੱਚਿਆ ਰਾਈਟਰਾਂ ਨੇ ਕਿ ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮਾਧੀ ਲਗਾ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸੀ। ਇਹ ਖੁਰਾਕ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ। ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ, ਇਹ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਭਾਂਡਾ ਹੈ। ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ, ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਸਮਾਧੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ।

ਏ ਮਨ ਹਰਿ ਜੀ ਧਿਆਇ ਤੂ
ਇਕ ਮਨਿ ਇਕ ਚਿਤਿ ਭਾਇ॥
ਹਰਿ ਕੀਆ ਸਦਾ ਸਦਾ ਵਡਿਆਈਆ
ਦੇਇ ਨ ਪਛੋਤਾਇ॥

(ਅੰਗ ੬੫੩)

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਚੌਂਕੜਾ ਮਾਰ ਕੇ, ਸਮਾਧੀ ਵਿੱਚ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਦਾਸ ਦਾ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਪੰਜ-ਸੱਤ ਮਿੰਟ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣਾ। ਸੰਗਤ ਜੀ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਇਹ ਰੂਪ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਓ। ਇਹ ਭਗਤੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਕੀ ਸੋਭਾ॥
ਸਦ ਨਵਤਨ ਮਨ ਰੰਗੀ ਸੋਭਾ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥

(ਅੰਗ ੧੩੨੨)

ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੰਕਤੀ ਆਈ ਸੀ:

ਜੋਗ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਸੇਖਨਾਗੈ ਸਗਲ ਜਪਹਿ ਤਰੰਗੀ॥

(ਅੰਗ ੧੩੨੨)

ਧਿਆਨ ਵੀ ਭਗਤੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਗਿਆ ਹੈ, ਭਗਤਾਂ ਨੇ, ਧਿਆਨ। ਦੋ ਮਿੰਟ ਜ਼ਰਾ ਉਹ ਬਿਰਤੀ ਬਣਾਓ। ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਵੇਂ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਚੌਂਕੜਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹੋਣਗੇ:

ਧਨੁ ਸੁ ਵੇਲਾ ਜਿਤੁ ਦਰਸਨੁ ਕਰਣਾ॥
ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਚਰਣਾ॥੧॥

(ਅੰਗ ੫੬੨)

ਇਹ ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਭਗਤੀ ਇੰਨੀ ਪਿਆਰੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਇੱਥੇ ਬੈਠਿਆਂ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ, ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਿਤਾ ਜੀ ਸਮਾਧੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਗਜ਼ਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖੀ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਦਾਸ ਦਾ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਟਾਈਮ ਦੀ ਗਜ਼ਲ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹੀਏ। ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਅੰਦਰ ਵੜੇ, ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ:

ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਤੁਸਾਂ ਦਾ ਤੱਕ ਕੇ,
ਚੰਦ ਪਿਆ ਸ਼ਰਮਾਂਦਾ ਹੈ।
ਚੰਦ ਨਿਮਾਣੇ ਦੀ ਕੀ ਗੱਲ ਕੀ ਏ,
ਸੂਰਜ ਵੀ ਘਬਰਾਉਂਦਾ ਏ।

ਧਨੁ ਸੁ ਵੇਲਾ ਜਿਤੁ ਦਰਸਨੁ ਕਰਣਾ॥
ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਚਰਣਾ॥੧॥

(ਅੰਗ ੫੬੨)

ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਬੀਤਿਆ ਜਾਂ ਸਵਾ ਘੰਟਾ ਬੀਤਿਆ, ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ। ਜ਼ਰਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਬਾਜਾਂ ਵਾਲੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ। ਦਾਸ ਨੇ ਖੁਦ ਇਤਿਹਾਸ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਵੇਰੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠਦੇ ਸੀ ਤੇ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਸੀ, ਜਿਸ ਵੱਲ ਵੇਖ ਲੈਣ, ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਪਾਪ ਧੋਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ:

ਪੂਰਾ ਗੁਰੁ ਅਖੁਓ ਜਾ ਕਾ ਮੰਤ੍ਰ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਪੇਖੈ ਹੋਇ ਸੰਤ॥

(ਅੰਗ ੨੮੭)

ਸੰਗਤ ਤਰਸਦੀ ਸੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ। ਕਿਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਅੱਜ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਕਿਤੇ ਸਾਡੇ ਤੇ ਪੈ ਜਾਵੇ।

ਜਿਨ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰਮੁ ਤਿਨ ਕਾਰ ॥
ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥੩੮॥

(ਅੰਗ ੮)

ਸੰਗਤ ਜੀ, ਲਿਆਇਓ ਸੀਨ ਸਾਹਮਣੇ ਜ਼ਰਾ। ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ। ਸੰਗਤ ਵੱਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਘੁਮਾਈ। ਉਹ ਮੇਵੜਾ ਉੱਚੀ ਸਾਰੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਜਿੱਥੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ, ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਲੈ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਲਫਜ਼ ਕੀ ਸਨ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪੁਰਖਾ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਏ? ਇੰਨਾ ਵੈਰਾਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਕੀ ਮੰਗ ਤੇਰੀ? ਸੰਗਤ ਜੀ, ਉਸ ਟਾਈਮ ਦੀ ਗਜ਼ਲ, ਤੁਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਜਾਓਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗਿਆ ਕੀ ਹੈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ:

ਮਿਤ੍ਰ ਪਾਸੋਂ ਮਿਤ੍ਰਤਾਈ ਬਿਨ,
ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।
ਦਿਲ ਆਪਣੇ ਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਲਈ
ਕੋਈ ਦਾਰੂ ਵੈਦ ਨਾ ਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ, ਕੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ? ਮੈਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡਾ ਮਿੱਤਰ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਆਪ ਜੀ ਵਰਗੇ ਦਰਗਾਹੀ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਗ੍ਹਾ ਲੈਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਪਿਆਰ ਕਰੋ :

ਜੇ ਤੂ ਮਿਤ੍ਰੁ ਅਸਾਡੜਾ ਹਿਕ ਭੋਰੀ ਨਾ ਵੇਛੋੜਿ ॥

(ਅੰਗ ੧੦੯੪)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤੇ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਮ੍ਰਿਤਤਾਈ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਨਾਮ ਦੇ ਦਿਓ, ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਮਿੱਤਰ ਬਣਾ ਲਵੋ। ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੋ ਮੰਗਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਜ਼ਰਾ ਸੀਨ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਇਓ। ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆਏ। ਤੇ ਨੌਕਰ ਨੇ ਕੀ ਕਿਹਾ? ਹੈ ਮਾਇਆ ਵਾਲੇ ਸੀ। ਇੱਕ ਨੌਕਰ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਦੇ ਆਏ ਸੀ, ਇੱਕ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਆਏ ਤੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ ਬੜੇ ਸੀ। ਨੌਕਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਜਦੋਂ ਕਈ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਰੋ ਰਹੇ ਸੀ ਬੜਾ, ਵੈਰਾਗ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਨੌਕਰ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅੱਜ ਖੁਸ਼ ਬੜੇ ਹੋ, ਅੱਜ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬੜੇ ਹੋ। ਲਫਜ਼ ਪੜ੍ਹਨਾ। ਆਪਣੇ ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਖੁਸ਼ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵਾਂ। ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ ਕਹੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਲਈ ਬੋਲੇ, ਕਾਮਲ ਉਸਤਾਦ ਹਨ। ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਔਗੁਣ ਮੇਟ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਮਦਰੱਸੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਤੀਜੇ ਲਫਜ਼ ਕਹੇ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨੌਕਰ ਨੂੰ, ਉਮਰ ਮੇਰੀ 50 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਖੁਸ਼ ਨਾ ਹੋਵਾਂ। ਅੱਜ ਮੇਰਾ ਨਵਾਂ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਇਹ ਨੇਮ ਪੱਕਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਹ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਸਾਡੀ ਭਗਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੇ ਕੁਝ ਅੰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਆਓ ਜੀ, ਪੜ੍ਹੋ ਪੰਕਤੀਆਂ, ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਫਿਰ ਸਮਾਪਤੀ ਹੈ:

ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਵਿਰਲਾ ਆਇਆ।

(ਵਾਰ ੧੯, ਪਉੜੀ ੧੨)

◊◊◊

ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ 400 ਸਾਲਾ ਪਾਵਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਨਵੀਂ ਲਹਿਰ

400 ਸਾਲ ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਨਾਲ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ 400 ਸਾਲਾ ਪਾਵਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਵਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਨਵੀਂ ਲਹਿਰ "**400 ਸਾਲ ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਨਾਲ**" ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਵਿੱਚ ਅੰਕ 136 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ, ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਉੱਤਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਗੌਰਵਮਈ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋ ਕੇ ਸੇਧ ਲੈ ਸਕਣ। ਆਪ ਜੀ ਅਸੀਸ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸੇਵਾ ਹੋ ਸਕੇ।

ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪਿਛਲਾ ਅੰਕ ਦੇਖੋ ਜੀ :-

51. ਪ੍ਰ: ਆਮ ਇਹ ਸਾਖੀ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ, ਪੜ੍ਹਦੇ ਵੀ ਹਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਸੱਤਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਾਗ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਸੱਤਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਚੋਲੇ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ਇੱਕ ਫੁੱਲ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਤੇ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ, 'ਬੇਟਾ, ਦਾਮਨ ਸੰਕੋਚ ਕੇ ਚੱਲੋ।' ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ?

ਉ: ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ ਅਰਥ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਇੰਨੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲੋ ਕਿ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਤੁਹਾਡੇ ਕਰਕੇ ਟੁੱਟ ਨਾ ਜਾਵੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਬਚਨ ਬਾਰੇ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਇਹ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੋੜਨ ਵਰਗਾ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਤੇ ਜੋੜਨ ਵਰਗਾ ਪੁੰਨ ਨਹੀਂ।

ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਕੋਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਾਹਮਣੇ ਦਰੱਖਤ ਤੋਂ ਪੱਤਾ ਤੋੜ ਕੇ ਲਿਆ। ਉਹ ਪੱਤਾ ਤੋੜ ਲਿਆਇਆ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਹੁਣ ਜੋੜ ਕੇ ਆ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਪੱਤਾ ਤੋੜ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਜੁੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਤੇਰੇ ਲਈ ਕਿ ਜੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜੋੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤੋੜੀ ਵੀ ਨਾ।

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੋਨੇ ਦੀ ਕੈਂਚੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਅੱਗੋਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਲੋਹੇ ਦੀ ਸੂਈ ਦੇ ਦੇਂਦਾ, ਇਹ ਸੋਨੇ ਦੀ ਕੈਂਚੀ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਿਊਣਾ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ, ਕੱਟਣਾ ਨਹੀਂ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਸੋਝੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਸੱਤ ਮੰਦਰ ਸੋਨੇ ਦੇ ਦਾਨ ਦੇ ਦੇਵੇ, ਉਸ ਦਾ ਇੰਨਾ ਮਹਾਤਮ ਨਹੀਂ ਜਿੰਨਾ ਕੋਈ ਇੱਕ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦੇਵੇ।

ਜੈਸੇ ਸਾਤ ਮੰਦਰ ਕੰਚਨ ਕੇ ਉਸਾਰ ਦੀਨੇ

ਤੈਸਾ ਪੁੰਨ ਸਿਖ ਕਉ ਇਕ ਸਬਦ ਸਿਖਾਏ ਕਾ॥

(ਕਬਿੱਤ ੬੭੩)

ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਵੀ ਬਚਨ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਭੁੱਖੇ ਦਾ ਪੇਟ ਭਰ ਦੇਣਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨੰਗੇ ਦਾ ਤਨ ਕੱਜ ਦੇਣਾ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਪਰ ਵੱਡੀ ਨਹੀਂ। ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਕੀ ਹੈ? ਕਿਸੇ ਟੁੱਟੇ ਨੂੰ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦੇਣਾ, ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪੁੰਨ ਹੈ।

◈◈◈

52. ਪ੍ਰ: ਕਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਝਾੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਏ ਨਵੇਂ ਜੰਮੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਰੋਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਇੰਨਾ ਹਿਰਦਾ ਪਿੰਘਲਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਚੁੱਕਿਆ ਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਕੁਥਰਾ ਨਹੀਂ, ਸੁਥਰਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖੋ ਜੀ।

ਉ: ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ।

ਮੌਲਵੀ ਨੂਰ ਅਹਿਮਦ ਚਿਸ਼ਤੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਤਹਿਕੀਕਾਤਿ ਚਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੁਥਰਾ ਜੀ ਮਦਵਾਰਾ ਜਾਤ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਪਿੰਡ ਬਹਿਰਾਮਪੁਰ, ਬਾਰਾਮੂਲਾ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਦੰਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਮਾਪੇ ਕੁਸ਼ਗਨਾ ਜਾਣ ਕੇ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟ ਗਏ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਮੁੜਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੇ ਰੋਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਕੰਨੀਂ ਪਈ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ:

ਕੇਹਾ ਸੁਥਰਾ ਬਾਲ ਪਿਆ ਹੈ, ਚੁੱਕ ਕੇ ਸੰਭਾਲੋ ਅਤੇ ਪਾਲਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੋ।

ਕਿੰਨਾ ਹਿਰਦਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਨਰਮ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਪੀੜਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਹਾਰ ਸਕਦੇ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ।

ਸੁਥਰਾ ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤੇ ਇੰਨੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋਈ, ਸੱਤਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਸੱਚੀ ਸੁਰਤ, ਅਡੋਲਤਾ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਜਾਣਦਿਆਂ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਬਖਸ਼ ਦਾ ਆਗੂ ਬਣਾਇਆ। ਇਹ ਕਵੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਸਨ। ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਕਵਿਤਾ ਰਚੀ:

ਉਹ ਚਾਕਰ ਵੱਡੀ ਠਉਰ ਦਾ, ਕਰਨੀ ਹੈ ਪੂਰਾ।
ਘੜਾ ਉਸ ਦਾ ਲਖ ਦਾ, ਹਥਿਆਰੀ ਸੂਰਾ।
ਘਾਓ ਨ ਖਾਇ ਮਗਰ ਵਿੱਚ, ਸਨਮੁਖ ਮਗਰੂਰਾ।
ਖਵਈਆ ਸਾੜੇ ਦੁੱਧ ਦਾ, ਕਦੇ ਖਾਇ ਨ ਕੂਰਾ।
ਸਭੇ ਗੱਲਾਂ ਊਣੀਆਂ, ਨਾਉ ਤੇਰਾ ਪੂਰਾ।

ਇਹ ਭਾਈ ਸੁਥਰਾ ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ 56 ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਆਯੂ ਭੋਗ ਕੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਚੋਲਾ ਛੱਡਿਆ।

◈◈◈

53. ਪ੍ਰ: ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਿਹੜੇ ਸਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਕੀਤਾ ਸੀ?

ਉ: ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਨੂੰ

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਪਿੰਡ ਬਾਰਠ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਪਿੰਡ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ 20 ਮੀਲ ਤੇ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ

ਉਦਾਸੀ ਮਤ ਦੇ ਮੋਢੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਨ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਗਏ। ਮਿਲਾਪ ਹੋਇਆ। ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਕਿੰਨੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਹਨ? ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਪੰਜ ਸਪੁੱਤਰ ਬਖਸ਼ੇ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਾਰੇ ਆਪ ਹੀ ਰੱਖਣੇ ਹਨ ਜਾਂ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਦਿਓਗੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਸਾਡਾ ਵੱਡਾ ਪੁੱਤਰ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਬਖਸ਼ੀ।

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਤਿਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, 110 ਸਾਲ ਦੀ ਕਮਾਈ ਤੁਹਾਡੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਤੁਹਾਡਾ ਵੀ ਟਿੱਕਾ ਤੇ ਸਾਡਾ ਵੀ ਟਿੱਕਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ:

ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ।
ਦੀਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਟਿੱਕਾ ਜੀ।

ਜੋ ਵਰ ਮੰਗਿਆ ਸੋ ਵਰ ਦਿੱਤਾ ਜੀ।

ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਚਾਰ ਧੂਣੀਆਂ ਦੇ ਚਾਰ ਮੁੱਖੀ ਬਾਬਾ ਅਲਮਸਤ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਬਾਲੂ ਜੀ, ਭਾਈ ਮੋਇੰਦਾ ਜੀ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਫੂਲ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਦੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੋ ਅਤੇ ਗੁਰ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਕਰੋ।

ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਤੇ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਸਨ: ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿ ਬਾਲਕ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਸ਼ਬਦ ਕਿਉਂ ਤੇ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਉਹ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਜੋਤ ਦੇ ਸੱਤਵੇਂ ਮਾਲਕ ਨੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਘਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਅਦਬ।

◈◈◈

ਪੰਨਾ 18 ਦਾ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸਾ—

ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਕਿੱਥੋਂ ਛੱਕਦੇ ਹੋ? ਭਾਈ ਮੰਝ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੰਗਰ ਘਰ ਵਿੱਚੋਂ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਜੋ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਉਸ ਦੀ ਨਾਲ ਹੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹੱਥੀਂ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਿਆ ਕਰੋ।

ਤੁਸੀਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਗਏ ਹੋ, 2-3 ਘੰਟੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ, ਲੰਗਰ ਲਾਲਚ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਖ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਹੈ ਫਿਰ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਪਰ ਲਾਲਚ ਵੱਸ ਘਰੇ ਲਿਆਉਣਾ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕਰਮ ਧਰਮ ਸੁਚਿ ਸੰਜਮੁ ਕਰਹਿ
ਅੰਤਰਿ ਲੋਭੁ ਵਿਕਾਰ ॥
ਨਾਨਕ ਮਨਮੁਖਿ ਜਿ ਕਮਾਵੈ
ਸੁ ਥਾਇ ਨ ਪਵੈ ਦਰਗਹ ਹੋਇ ਖੁਆਰੁ ॥੨੩॥

(ਅੰਗ ੧੪੨੩)

◈◈◈

ਅਨਮੋਲ ਬਚਨ

ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪਿਛਲਾ ਅੰਕ ਦੇਖੋ ਜੀ:-

ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕਰਤਾ-ਸੰਪਾਦਕ

308 ਮਨ ਟਿਕੇ ਨਾ ਟਿਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣੀ।

309 ਕਈ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਕਿਤੇ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਬੇਅਦਬੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਏ, ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾ ਪੜਨਾ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਬੇਅਦਬੀ ਹੈ।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲੇ

ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਦੌਲਤ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ ਉਸਦਾ ਨਿਤਨੇਮ, ਇਸਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਵਾਲਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਹੈ।

परम सत्कारयोग्य भाई साहिब भाई गुरइकबाल सिंघ जी के द्वारा दिए गए प्रोग्राम का अनुवाद

—जसविन्द्र सिंघ (पटियाला)

कितना बड़ा महात्म है जपुजी साहिब को पढ़ने व सुनने का

सोरठि महला ५ ॥
परमेसरि दिता बंना ॥
दुख रोग का डेरा भंना ॥
अनद करहि नर नारी ॥
हरि हरि प्रभि किरपा धारी ॥१॥
संतहु सुखु होआ सभ थाई ॥
पारब्रहमु पूरन परमेसरु
रवि रहिआ सभनी जाई ॥ रहाउ ॥
धुर की बाणी आई ॥
तिनि सगली चिंत मिटाई ॥
दइआल पुरख मिहरवाना ॥
हरि नानक साचु वखाना ॥२॥१३॥७७॥
(अंग ६२७—२८)

सारे कहो सतिनाम श्री वाहिगुरु।

एक खुशी है, श्री सुखमनी साहिब सेवा सोसायटी वाले गुरमुख प्यारे इस गुरद्वारा साहिब की कमेटी के सहयोग से सालाना चौथी वर्षगांठ मना रहे हैं और आज का कीर्तन दरबार किसी विषय से ताल्लुक रखता है कि अमुक विषय पर प्रोग्राम किया जाए। यह खुशी की बात है। आज जरुरत है, इस बात की क्योंकि बहुत सारे कीर्तन दरबार कान रस बन जाते हैं। इसलिए इनके मन की चाहत है कि आया हुआ श्रोता कुछ जुड़कर जाए। इस बार जपु जी साहिब की बाणी का विषय रखा है। जपु जी साहिब की महिमा सुनकर आप में से एक भी एक पाठ, पाँच पाठ, तेरह पाठ करने का रोज का नेमी बन जाए तो सब कुछ सफल होगा। नहीं तो आम तौर पर अनेक जगह कीर्तन दरबार कान रस बनते जा रहे हैं। यह दास नहीं कह रहा, बाबा जी से भी नहीं रहा गया, उन्होंने भी कह दिया :

लोगु जानै इहु गीतु है इहु तउ ब्रहम बीचार ॥
(अंग ३३५)

बाबा जी ने भी कह दिया। रागी बुलाए, कीर्तन करवाया, सुनने वाले भी गए, करने वाले भी गए। बुरा मत मानना। आप कई कीर्तन दरबारों पर कई बार एक चीज नोट करो कि कई बार 40% संगत अंदर बैठी होती है और 60% बाहर खड़ी होती है। आपने कभी शायद नोट किया हो और बाहर टोली बनाकर खड़े होंगे। घरेलु दुख—सुख बता रहे होंगे। कभी एक—दो मिनट किसी को मिल लिया, अलग बात है। फतेह बुलाई, क्या हालचाल है, एक मिनट के लिए, अलग बात है, पर बात को लम्बा करना,

इधर–उधर की सुनाना, 5–10–15 मिनट की होगी तो समझ लेना वह आया कीर्तन दरबार पर है पर उसने अपने हालचाल को बड़ा बनाया और बाणी को गीत समझा है। भक्त कबीर जी का शब्द महाराज जी ने दर्ज कर दिया :

लोगु जानै इहु गीतु है इहु तउ ब्रहम बीचार।।

(अंग ३३५)

हमारे अमृतसर का वाक्या है। दास को स्वयं एक शरीर ने कंधे से पकड़कर कहा, "भाई साहिब अमुक रागी की टेप आई है, आनंद आ गया है सुन कर। "अच्छा भाई"। आनंद आ जाए तो बहुत बड़ी बात है। उसके दूसरे लफ्ज थे, वट निकल गए वट! उसके तीसरे लफ्ज थे पहला शब्द बम है बम। यह लफ्ज उसके मैं इस्तेमाल कर रहा हूँ। आप मत इस्तेमाल करना। बोलने के कारण कई बार बताना पड़ता है। जब उसने 3–4 बार कहा तो मैंने ध्यान हटाकर पूछा– "कौन–सा रागी?" उसने कहा– अमुक। दास ने कहा, "पहला शब्द बम है?" उसने कहा– हाँ जी। वह निकल गए? वह कहने लगा– हाँ जी बड़ा आनंद आया। दास ने जब पूछा कि पहला शब्द कौन–सा है जिससे तेरे वट निकल गए, आनंद आ गया, कौन–सा शब्द है? वह कहने लगा कि शब्द मुझे नहीं पता। आपको आनंद आ गया, वट निकल गए पर शब्द नहीं पता। वह कहने लगा कि सात बजे हैं! वायलन बजी है! क्या टयून है! अब ध्यान देना। शायद आपके परिवार में कोई बच्चा, पड़ोस में कोई बच्चा हो जो कहे, टयून बहुत बढ़िया है, साज बहुत बढ़िया है पर जो कुछ कहा जा रहा है, उससे नहीं जुड़ा मैं। जब यह चीज देखने में आए तो समझ लेना, उस शख्स की अवस्था कहाँ है:

लोगु जानै इहु गीतु है इहु तउ ब्रहम बीचार।।

(अंग ३३५)

तूने तो जुड़ना था, गहराई से जुड़ना था कि कहा क्या जा रहा है। तूने तो जुड़ना था उपदेश क्या है। ऐसे प्रयास आपको आगे बढ़ाते हैं। साध संगत जी! दास एक विनती कर दे कि मुझे इन्होंने हुक्म देकर बिठाया है जपुजी साहिब की महिमा पर। गुरु साहिब सेवा लें। आप सब बैठे हो, कभी सोचा करो। कभी बाबा जी को पूछा करो कि धन्य श्री गुरु नानक देव जी के घर में सबसे बड़ी चीज कौन–सी है। ध्यान देना! जपु जी साहिब की महिमा के बारे में स्वयं ही जुड़ जाओगे। जब सोचोगे या पूछोगे कि धन्य श्री गुरु नानक देव जी के घर में सबसे बड़ी वस्तु कौन–सी है तो आपको जवाब मिलेगा या नज़र आएगा कि धन्य श्री गुरु नानक देव जी के घर में सबसे बड़ी वस्तु है धन्य श्री गुरु नानक देव जी के घर की गुरगद्दी। ध्यान देना। बाबा जी की गुरगद्दी, गुरयाई सबसे बड़ी है। आप पूछो कि क्यों? बड़े–बड़े सिक्ख कई सीढ़ियां चढ़ चुके थे पर धन्य श्री गुरु नानक देव जी ने गुरगद्दी की बख्शिश उसको की, जो शिखर पर था।

ध्यान देना। बाबा बुड्ढा साहिब जी की कमाई कम नहीं थी, भाई गुरदास जी गुरु अमरदास जी के समय हुए हैं, भाई शालो जी तथा अन्य भी कितने सिक्ख कमाई वाले। उनकी कमाई, बंदगी कम नहीं थी। लेकिन एक ध्यान देना। गुरगद्दी शिखर वाले को मिली। अब आप जपु जी साहिब की महिमा सुनने आए हो। धन्य श्री गुरु नानक देव जी के घर में गुरगद्दी

साधारण व्यक्ति को नहीं मिली। ध्यान देना! बार–बार बंदगी, जप तप वालों में से भी शिखर वाले को चुना।

धन्य श्री गुरु हरिगोबिंद साहिब जी का इतिहास आज पढ़ लो कि छठे पातशाह जी के समय एक सिक्ख भाई गोपाला जपु जी साहिब का पाठ गुरु साहिब को चित जोड़कर सुना रहा था और गुरु साहिब जी ने धन्य श्री गुरु नानक देव जी के घर की गुरगद्दी देने का मन बना लिया था। कोई स्त्री, कोई पुरुष खड़े होकर बताओ कि धन्य श्री गुरु हरिगोबिंद साहिब जी आप बाणी का रूप हैं, क्या रोज कहते थे? इस तरह कि हमें पाठ सुनाओ, जपु जी साहिब का। हमें बताना था कि सिक्खो, देखो जपु जी साहिब का महात्म क्या है? हमें कुछ देना था। भरे पंडाल में उठकर छठे पातशाह जी कहने लगे, कोई सिक्ख खड़ा हो और हमें श्री जपु जी साहिब का पाठ मन जोड़ कर सुनाए। भाई गोपाला जी ने कहा कि यह सेवा मुझ से लो, गरीब निवाज! यह नहीं कहा कि मैं सुनाता हूँ। यदि हमारे जैसा कोई जत्थेदार हो तो कई बार "मैं" वाली बात आ जाती है कि यह सेवा मैं करुंगा पर नहीं, भाई गोपाला जी ने नम्रता से कहा गुरु

साहिब जी आप जी कृपा करके यह सेवा मुझ से लो। अन्तर है। महाराज जी, यह सेवा दास को प्रदान करो, भाई गोपाला जी ने कहा। आप सब ने इतिहास सुना ही है। जब जपु जी साहिब का पाठ आरंभ किया, प्यारो! तो इतिहास में लिखा है कि सतिगुरु श्री गुरु हरिगोबिंद साहिब का पहला फुरना बना कि इसको इतना धन दे दें कि इसको जीवन भर किसी पर निर्भर न होना पड़े। फिर कहा कि यह मन जोड़कर जपु जी साहिब पढ़ रहा है और धन दे दें पर यह तो तुच्छ है। फिर सोचा, हीरे–मोती, जवाहरात दे दें, गुरु घर के खजाने में से कीमती लाल दे दें। यह महाराज जी का दूसरा फुरना बना, पर कहा कि यह भी तुच्छ है। फिर तीसरा फुरना बना कि इसके कर्मों में राज भाग दे दें। फिर कहा जपु जी साहिब की बाणी मन जोड़कर पढ़ रहा है इसके बदले राज–भाग भी तुच्छ है। फिर चौथा फुरना बना कि हमारे पास धन्य श्री गुरु नानक देव जी के घर की सबसे बड़ी वस्तु कौन–सी है तो नज़र आया, धन्य श्री गुरु नानक देव जी के घर की गुरगद्दी। "सूरज प्रकाश" की पंक्तियां है :

श्री नानक घर दी वडिआई.... ।

सब कुछ चैक किया तो सबसे बड़ी वस्तु धन्य श्री गुरु नानक देव जी के घर की गुरगद्दी। आपने इतिहास पढ़ा है कि महाराज जी आसन से उठना शुरु हो गए कि जपु जी साहिब का पाठ संपूर्ण होने के बाद सिक्ख को अपनी जगह पर बिठा देना है। देखो, गुरु साहिब को भी फिक्र पड़ जाता है अगर गुरु का सिक्ख श्री जपु जी साहिब का पाठ मन जोड़कर कर रहा हो। जिसने गुरु को फिक्र लगा दिया तो फिर क्या कमी है? गुरु को आपकी चिंता लग जाती है। यह अलग बात है कि अंतिम पउड़ियों के समय भाई गोपाला जी का ध्यान बाणी में से निकल गया और कहाँ चला गया कि जो भाई सुभागा गुरु साहिब के लिए पाँच घोड़े लेकर आया है, उन में से एक घोड़ा मिल जाए। एक घोड़ा महाराज जी ने दे दिया था, भाई बिधी चंद जी को। एक घोड़ा दे दिया पैंदे खान को। वे तो प्रसन्न थे। बाद में चाहे वह अकृतघ्न हुआ और फिर महाराज जी ने क्षमा किया। तीसरा घोड़ा दे दिया था, भाई गुरदित्ता जी को। चौथा घोड़ा महाराज जी के पास था और पाँचवा घोड़ा बंधा हुआ था तबेले में। भाई गोपाला जी का पाठ करते–करते जपु जी साहिब की अंतिम पउड़ियों के समय ध्यान निकल गया बाणी में से और ध्यान चला गया तबेले में कि महाराज पाँचवां घोड़ा काठी सहित मुझे दे दें। इशारा लेना। यह पाँचवां घोड़ा भी मिला काठी सहित और वचन भी साथ मिला कि सिक्खा! क्या मांग लिया है। तेरे जपु जी साहिब की बाणी मन जोड़ कर सुनाने पर तो हम तुझे धन्य श्री गुरु नानक देव जी के घर की गुरगद्दी देने पर आ गए थे। इससे बड़ा महात्म आपके आगे क्या रखा जाए? सबसे बड़ी वस्तु भी गुरु देने पर आ जाता है जो जपु जी साहिब की बाणी से जुड़ा हुआ है :

धुर की बाणी आई॥
तिनि सगली चिंत मिटाई॥

(अंग ६२७–२८)

सबसे बड़ी वस्तु है, गुरगद्दी। गुरु साहिब कितने प्रसन्न होते हैं जब सिक्ख जपु जी साहिब की बाणी से जुड़ता है। दास तो हाथ जोड़कर विनती करेगा, प्यारो, उठकर जुड़ो। अधिक से अधिक पाठ करो और एक दिन यह आ जाएगा कि चौकड़ी मारोगे तो अंदर जपु जी साहिब चलेगी। मंच पर बैठकर कोई बता नहीं सकता। पैर की नाड़ी से लेकर सिर की खोपड़ी तक जपु जी साहिब चलती है। जो कोई आप में से इस अवस्था पर नहीं पहुँचा, वह कई बार सोचता हो कि क्या ऐसा होता है? पर याद रखना कि यदि तीसरी छत पर चौथी छत पर नहीं चढ़े तो यह मत कहना कि चौथी छत है ही नहीं। कोई नहीं चढ़ा अलग बात है, अभी दूसरी तक चढ़ा, पहली तक चढ़ा। इसलिए यह मत समझना कि चौथी छत है ही नहीं। तू नहीं जुड़ा, अलग बात है। ऐसा प्यार बनाओ।

अब एक छोटा सा जिक्र और करुंगा। गुरु साहिब सेवा लें। सबसे बड़ी वस्तु धन्य श्री गुरु नानक देव जी के घर की गुरगद्दी। एक जपु जी साहिब की बाणी से प्रसन्न होकर दे रहे हैं, इसका मतलब है कि गुरु साहिब प्रसन्न होते हैं, आपके काम करने में। अब स्त्रियों, बहनो, वीरो यदि आप से कोई पूछे, जिंदगी में सबसे बड़ा डर क्या है? क्या कहोगे? सबसे बड़ा डर क्या?

औलाद नहीं, उसका है? नहीं। क्या गरीबी का डर है? नहीं। मकान किराए पर है, उसका डर है? नहीं। चार दिन घर में भोजन नहीं बना, उसका डर है? नहीं। अगर खोज करोगे कि जिंदगी में सबसे बड़ा डर है साधारण इन्सान को मौत का डर। यह न आ जाए। ध्यान देना। जपु जी साहिब का महात्म पर आज का विषय है। सबसे बड़ा जिंदगी में मौत का डर है, साधारण व्यक्ति को। गुरसिक्ख को नहीं। एक बात याद रखो। जब साबो की तलवंडी में भाई डल्ला आया, कुछ समय के बाद धन्य श्री गुरु गोबिंद सिंघ जी महाराज को मिलने। तब सतिगुरु जी अकेले बैठे हुए थे। ये जो पंक्तियां दास अब कह रहा है, इसको धारणा मत समझना अपितु ये ऐतिहासिक पंक्तियाँ हैं जो उस समय भाई डल्ला जी के मुँह में से निकलीं और फिर धन्य श्री गुरु गोबिंद सिंघ जी के मुख में से जवाब निकला।

डल्ले ने क्या कहा?

न डल्ला, न मल्ला, गुरु गोबिंद कल्ला।

ये ऐतिहासिक पंक्तियां हैं, कोई बनी बनाई धारणा नहीं, इस तरह का प्रकरण चलता है। जो सवाल–जवाब हुए हैं, वह आप को बता रहा हूँ, यह स्वयं बनाई धारणा नहीं है। डल्ला महाराज जी के निकट भी था। डल्ले ने कहा :

ना डल्ला, न मल्ला, गुरु गोबिंद कल्ला।

गुरु गोबिंद सिंघ जी ने जवाब दिया :

गोबिंद कदे न कल्ला, गोबिंद नाल है अल्लाह।

ध्यान देना जी। उसने सहज स्वभाव कह दिया कि चार साहिबज़ादे शहीद करवा लिए, इतने सिंघ शहीद हो गए और आप मुझे आवाज देते। मेरे योद्धा, मेरे सिपाही। दास केवल दृष्टांत आपके समक्ष रख रहा है, छोटा सा करके। पूरी लंबी–चौड़ी साखी नहीं। महाराज जी ने एक बार सुन लिया। उसने दूसरी बार फिर कहा कि महाराज जी, मेरे योद्धा। मुझे आवाज देते। आपने इतना कुछ शहीद करवा लिया। यह हो गया, वह हो गया। जब दूसरी बार भी सतिगुरु जी चुप रहे तो डल्ले ने तीसरी बार फिर कहा मेरे योद्धा। मुझे आवाज देते। फिर कलगियों वाला घट घट में बसने वाला किसी के हृदय में बैठ गया। एक सिक्ख ने बंदूक भेट की। जब बंदूक भेट की तो महाराज जी ने देखा, दाएं–बाएं। जब फिर चौथी बार डल्ले ने कह दिया, "महाराज जी, आपने साहिबजादे शहीद करवा लिए, इतने सिंघ शहीद करवा लिए, मेरे योद्धा, मुझे बुलाते, मुझे क्यों न आवाज दी?" महाराज जी ने कहा, "डल्ला, हमारा एक सिक्ख नई बंदूक लेकर आया है। जब नया शस्त्र आए तो हम चैक करते हैं कि यह ठीक बना है या नहीं।" महाराज जी ने कहा, डल्ला, किसी को लेकर आओ, हमने बंदूक को चैक करना है। ध्यान देना। अब डल्ला तंबू में गया कि कोई हुक्म माने। डल्ले का जोर तो है नहीं। डल्ले के सिपाही कहने लगे कि सरदार, किसलिए सूरमा चाहिए? डल्ले ने कहा, "गुरु गोबिंद सिंघ जी महाराज ने बंदूक को चैक करना है।" सिपाहियों ने कहा, "महाराज, इस तरह व्यर्थ कौन मरे?" दूसरे तंबू में डल्ले ने आवाज दी। महाराज ने बंदूक को चैक करना है। पर वहाँ से भी कोई नहीं आया। डल्ला खाली हाथ वापस आ गया। "सच्चे पातशाह! मेरे योद्धे गलत तो नहीं कहते

कि बंदूक को ही चैक करना है तो किसी पेड़ पर कर लो। दीवार पर कर लो। आपने व्यक्ति पर चैक करनी है, इस तरह व्यर्थ कौन मरे? युद्ध में लड़ते हुए मरे तो अलग बात है पर इस तरह नाजायज कौन मरे? मेरे योद्धा गलत थोड़ा कह रहे हैं।" सतिगुरु जी ने कहा, डल्ला! तू अभी शेखी मार रहा था। पर महाराज जी नाजायज कौन मरे? ठीक है, डल्ला, जाओ फिर लंगर घर में जाओ और वहाँ सिक्खों को आवाज दो कि बंदूक को चैक करना है, कोई आए। यह भी तो नाजायज है। डल्ला सोचने लगा कि यदि मेरे नहीं आए तो फिर यह कहाँ से आ जाएँगे? डल्ले ने लंगर में जाकर आवाज दी कि गुरु गोबिंद सिंघ जी महाराज को सिक्ख ने बंदूक भेंट की है और चैक करनी है, कोई आए। इतिहास में लिखा है कि पिता एवं पुत्र। पिता आटा गूंथ रहा था और पुत्र दस्तार सजा रहा था। साध संगत जी, कहते हैं कि दोनों भागे हुए आ गए। अब सामने कभी पिता आगे आता है तो कभी पुत्र। पिता कहता है, महाराज जी, यह सेवा मुझ से लो। पुत्र कहता है, महाराज जी, यह सेवा मुझ से लो। डल्ला शर्मिन्दा हो रहा है और सोचता है कि उधर तंबुओं में से आया ही कोई नहीं। मैं शेखी मार रहा था कि मेरे योद्धा। और यह इधर झगड़ रहे हैं कि यह सेवा मुझ से लो? ध्यान देना। मौत का डर सबसे बड़ा है। कलगीधर ने कहा कि हमने तो एक को बुलाया है। आप दो आ गए हो। पुत्र कहने लगा, धन्य श्री गुरु गोबिंद सिंघ जी महाराज! जब भाई डल्ला जी ने आवाज दी, सतिगुरु जी ने सिंघ को बुलाया है, बंदूक को चैक करना है तो सच्चे पातशाह, यह आवाज मैंने पहले सुनी है। कहते हैं कि पिता ने पुत्र को एक तरफ किया हाथ मार कर और आप आगे आ गया और कहने लगा, सतिगुरु जी, एक सिक्ख गुरु के आगे बोले, समझाए तो शोभा नहीं देता पर सतिगुरु जी! मेरी एक विनती है, जब कोई आवाज दे तो यह कोई नहीं कह सकता कि मैंने पहले सुना है। सतिगुरु जी आवाज इकट्ठी सुनी है हमने, पर यह सेवा का मौका, कृपा करके गरीब को प्रदान करो। कहते हैं कि महाराज बटन पर उंगली रखने लगे तो पुत्र सोचने लगा कि यह सेवा पिता न ले जाए। कोहनी मारी और पिता को थोड़ा–सा पीछे किया और कहने लगा, "सतिगुरु जी, यदि कोई सिक्ख बंदूक बनाकर लाया है तो महाराज जी, बंदूक परखने का मजा युवा शरीर पर है, वृद्ध पर थोड़ा मजा है। कृपा करो, यह सेवा मुझ से लो।" सतिगुरु जी, फिर अपना निशाना ठीक करने लग गए। बुजुर्ग कहने लगा कि कहीं यह सेवा पुत्र न ले जाए। पुत्र को कोहनी मारी और स्वयं आगे आ गया और कहा, "सतिगुरु जी! यह जवान है, अभी कई युद्धों में काम आ जाएगा, कृपा करो, यदि बंदूक को चैक करना है तो यह सेवा मुझ से लो।" ध्यान देना, जब दोनों को झगड़ते हुए देख डल्ला लज्जित हो रहा है। अहंकार खत्म हो रहा है। कलगीधर पातशाह जी ने देखा कि पिता–पुत्र दोनों आगे आना चाहते हैं तो धन्य श्री गुरु गोबिंद सिंघ जी ने कहा, ऐसा करो दोनों इकट्ठे खड़े हो जाओ। गोलियाँ 2–4 तो हैं, आगे पीछे खड़े हो जाओ। महाराज जी ने निशाना लिया और डल्ले ने क्या देखा कि दोनों के चेहरे पर खुशी है, कोई

उदासी नहीं। ध्यान देना, खालसा जी! मौत का डर सबसे बड़ा है। सतिगुरु जी ने दस्तार के ऊपर से निशाना लंघा दिया और दोनों सिक्खों को कहने लगा, प्यारे सिक्खो, निशाना तो मैं किसी चीज पर भी परख सकता था। यह तो डल्ले ने 3–4 बार जो कहा है, उसका जवाब है। जाओ, सेवा करो लंगर में। डल्ला कहने लगा, "सतिगुरु जी अहंकार तो मेरा निवृत हो गया है। मैंने चार बार दम मारा, मेरे योद्धा, मेरे योद्धा। मैंने देख लिया है, उन में से कोई भी नहीं आया पर ये डरे नहीं।"

डल्ला कहता है सतिगुरु जी एक बात बताओ। मेरे योद्धाओं की खुराक भी आपके योद्धाओं से कम नहीं। पर जो बात आपके साथ सांझा करना चाहता हूँ। डल्ला कहने लगा, "मेरे योद्धा भी बड़े ऊँचे लंबे हैं। मेरे योद्धा भी अच्छी खुराक खाते हैं। मेरे योद्धाओं के पास भी शस्त्र हैं पर सतिगुरु जी, आज इस मौत के डर से वे क्यों डर गए और आपके सिंघ क्यों नहीं डरे?" धन्य श्री गुरु गोबिंद सिंघ जी महाराज ने कहा कि ओ भाई डल्ला, तेरे योद्धा केवल योद्धा हैं, केवल सिपाही हैं, संत–सिपाही नहीं पर ये जो योद्धा हैं, ये संत सिपाही हैं, जो सिपाही है वह डरेगा। परंतु जो संत सिपाही है, उसकी बात कुछ और है। ओ डल्ला, ये दोनों मेरे सिक्ख सुबह उठकर मुख को कुछ नहीं लगाते, अन्न का दाना नहीं लगाते, जब तक 21–21 श्री जपुजी साहिब के पाठ एक चौकड़ी पर न कर लें। महाराज जी कहते हैं कि उनके अंदर श्री जपुजी साहिब जाती है। इन दोनों पिता–पुत्र के नाम हैं– बाबा बीर सिंघ जी व बाबा धीर सिंघ जी। ये दोनों पिता–पुत्र हुए हैं। साबो की तलवंडी इनका स्थान है– बाबा बीर सिंघ जी व बाबा धीर सिंघ जी। कलगीधर पिता जी कहते हैं। यह बहुत बड़ी बात है।

दास ने बाबा दीप सिंघ जी का इतिहास पढ़ा है। बाबा दीप सिंघ जी के पास दो–तीन तरह के शूरवीर थे। एक वे जो तन्खवाह लेते थे। एक कहते हैं, लड़ेंगे पर जो कुछ अब्दाली का लूटा है, वह हमें मिले। एक वे थे, जो तन्खवाह नहीं लेते थे, बाणी से रंगे हुए। गुरु साहिब ने डयूटी सबसे लेनी होती है। बाबा दीप सिंघ जी ने तीन तरह की श्रेणियां बांटी हुई थीं। कलगीधर पिता जी कहने लगे कि ये जो बाबा बीर सिंघ व बाबा धीर सिंघ हैं, इनके अंदर से मौत का डर भी निकल गया है, किसके कारण? ये अन्न का दाना खाने से पहले 21–21 पाठ श्री जपुजी साहिब के करते हैं। साध संगत जी! ध्यान देना, जितनी संगत बैठी है स्त्री व पुरुष, दावे से कहता हूँ कि मौत का डर सबसे बड़ा है। लेकिन गुरबाणी में कहा है कि जो गुरबाणी पढ़ता–पढ़ता, सिमरन करता–करता रंग जाए, वह तो फिर कहता है :

कबीर जिसु मरने ते जगु डरै
मेरे मनि आनंदु ॥

(अंग १३६५)

देखो! यह प्यार है और कहता है:

कबीर मुहि मरने का चाउ है
मरउ त हरि कै दुआर ॥

(अंग १३६७)

तेरी बंदगी करता जाऊँ, जोड़ों की सेवा करता जाऊँ। कृपा कर। यह चाव रखो।

–चलता

प्रश्न उत्तर

ज़िंदगी की बारीकियाँ

गुरु साहिब जी की कृपा और भाई साहिब भाई गुरइकबाल सिंघ जी की प्रेरणा से ज़िंदगी की बारीकियाँ कालम **'सिफति सालाह रसाले'** में पिछले कई वर्षों से प्रकाशित हो रहा है। इस कालम में भाई साहिब जी के कीर्तन के उन अंशों को सवाल–जवाब के रूप में हू–ब–हू प्रकाशित किया जा रहा है, जिन में से भाई साहिब जी कीर्तन करते संगत को आम रूप में आने वाली दुनियावी और आध्यात्मिक कठिनाई का गुरमति अनुसार समाधान बताते हैं। इसके अतिरिक्त उन सवालों को भी इस कालम का हिस्सा बनाया जाता है, जिनके द्वारा समय–समय पर संगत भाई साहिब से गुरमति अनुसार दुनियावी और आध्यात्मिक सेध प्राप्त करती है।

37. प्रश्नः आदरणीय वीर जी, आम सुनने में आता है कि कई लोगों को रात को बहुत बुरे व डरावने सपने आते हैं। कोई युक्ति बतायें कि सपने भी न आयें और रात भी सफल हो जाए?

उत्तरः नींद भी दो प्रकार की है : एक मनमुख की नींद व एक है गुरमुख की नींद। मनमुख की नींद के बारे में गुरबाणी में फुरमान है :

सिआम सुंदर तजि नीद किउ आई॥
महा मोहनी दूता लाई॥१॥

(अंग ७८५)

बाबा खड़क सिंघ जी कार सेवा वाले महापुरुष वचन करते थे मनमुख का सोना और गुरमुख का सोना जमीन अस्मान का अंतर है। बाबा जी कहते मनमुख उपन्यास या कहानियां पढ़ कर सोता है, जबकि गुरमुख सिमरन करता हुआ सोता है।

आज कल बहुत सारे शरीर रात्रि सोने के समय लाईट बंद करके घण्टा–घण्टा मोबाइल देखते रहते हैं, जिस कारण कई बीमारियों का शिकार हो रहे हैं। जैसे कम लाईट में मोबाइल देखने से सबसे पहले सीधा असर आँखों पर पड़ता है। दिन–ब–दिन आँखों की रोशनी कम होती जाती है। ज्यादा मोबाइल देखने से दिमाग पर असर पड़ता है, जिस कारण लोक डिपरैशन की बीमारी का शिकार हो रहे हैं।

बाबा नंद सिंघ जी भी वचन करते हैं कि प्रतिदिन रात्रि को सोने से पहले पाँच स्नान करके, सिक्ख सिरहाने की ओर मुख करके कीर्तन सोहिले का पाठ करके सोये। महापुरुष समझाते हैं कि हर मनुष्य जब रात को सोता है तो नींद आते 10–15 मिनट लगते हैं। गुरसिक्ख ने वह समय भी संभालते हुए वाहिगुरु का सिमरन करते हुए सोना है। सिमरन करते समय

जब वह नींद में जाएगा तो सारी रात भी सफल हो जाएगी। गुरबाणी में भी गुरमुख की नींद के बारे में फुरमान है :

आउ सभागी नीदड़ीए मतु सहु देखा सोइ॥

(अंग ५५८)

सोहिला साहिब का पाठ करने के बाद वाहिगुरु सिमरन करते–करते सोने से न तो मन में बुरे विचार आएँगे और न ही डरावने सपने आएँगे।

◈◈◈

38. प्रश्नः आदरणीय वीर जी, हमारा कोई संसारिक कार्य लेट हो जाए तो हमारा मन डोलने लगता है। कोई युक्ति बतायें ताकि दृढ़ निश्चय बन जाए।

उत्तरः बाबा नंद सिंघ जी वचन करते हैं कि सिक्ख में तीन गुण हों तो कभी श्री गुरु नानक देव जी के द्वार से खाली नहीं लौटता। वह तीन गुण कौन–से हैं? द्वार न छोड़े, अधीर न हो व अभिमान न करे। यह सोच रखे कि यदि दात देने में कुछ देर हुई है तो इसमें भी मेरा ही भला है। हो सकता है कि मैं किसी आग पर हाथ डाल रहा होऊं, जिसकी मुझे इस समय जानकारी नहीं। इसलिए यदि कोई दात मिलने में देरी हुई है तो इसमें कोई न कोई भलाई छुपी हुई है।

तुम करहु भला हम भलो न जानह
तुम सदा सदा दइआला॥

(अंग ६१३)

बाबा कुन्दन सिंघ जी भी वचन करते थे कि दो व्यक्तियों के भाग्य नहीं बदलते : एक चुफेरे के व एक मनमुख के। बाकी कोई भी यदि वह गुरु साहिब के प्रति निष्ठा व श्रद्धा रखता है तो वह कभी भी धन्य गुरु नानक साहिब के द्वार से खाली नहीं लौटता।

◈◈◈

39. प्रश्नः आदरणीय वीर जी, कई लोग लंगर ग्रहण करने के उपरांत बहुत सारा लंगर घर के लिए भी डाल लेते हैं। क्या ऐसा करना उचित है?

उत्तरः प्रतिदिन गुरु घर दर्शन करने जाना, कीर्तन श्रवण करना, सेवा करनी, सिमरन करना बहुत बड़े भाग्य की बात है।

वडभागी हरि संगति पावहि॥

(अंग ९५)

पर प्रतिदिन लंगर ग्रहण करना ठीक नहीं, क्योंकि इसके अनेक कारण हैं। धन्य श्री गुरु अर्जुन देव जी महाराज ने एक बार भाई मंझ जी से पूछा था कि आप प्रसादा कहाँ से ग्रहण करते हैं? भाई मंझ जी ने कहा कि लंगर घर में से। गुरु साहिब जी कहने लगे कि आप जो सेवा करते हैं, उसकी साथ ही मज़दूरी ले जाते हो। गुरु साहिब जी ने उपदेश दिया कि हाथ से परिश्रम करके उसमें से प्रसादा ग्रहण किया करो।

आप गुरुद्वारे गये हो, 2–3 घण्टे हाज़री भरी, लंगर लालच के साथ नहीं, जरुरत के अनुसार ग्रहण किया है फिर यह अमृत है, पर लोभवश घर में लाना उचित नहीं है।

करम धरम सुचि संजमु करहि
अंतरि लोभु विकार॥
नानक मनमुखि जि कमावै
सु थाइ न पवै दरगह होई खुआरु॥२३॥

(अंग १४२३)

◈◈◈

Transcription of Discourse Rendered by Bhai Guriqbal Singh Ji

Martyrdom of Bhai Mani Singh Ji
ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ

By: Jaswinder Singh (Patiala)

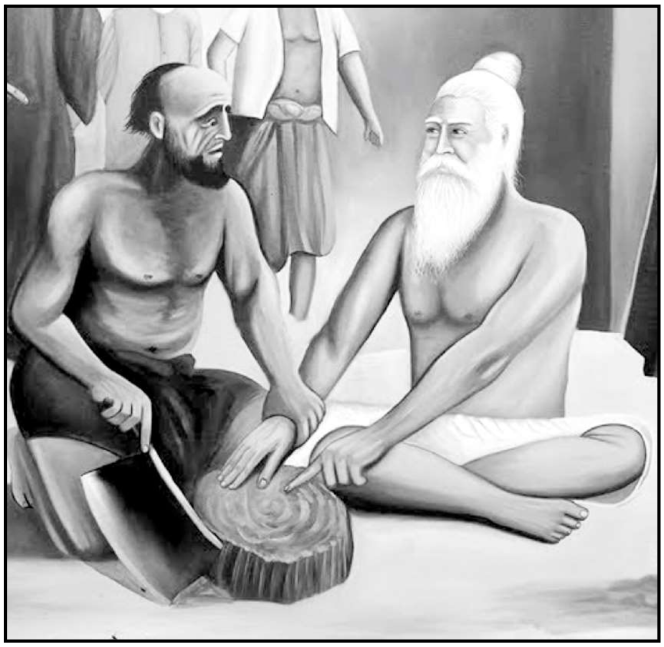

ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਸੇ ਸਾਹ ਹੈ ਜਿ ਨਾਮਿ ਕਰਹਿ ਵਾਪਾਰੁ ॥

(ਅੰਗ ੩੧੩)

The whole 'sangat' is commemorating martyrdom day of Bhai Mani Singh Ji. Let's come to know about his personality from these verses from Gurbani. What type of affection and respect he had for Guru Ji:

ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਆਧਾਰੁ ਮੇਰਾ ਜਿਉ ਫੁਲੁ ਜਈ ਹੈ ਨਾਰਿ ॥

(ਅੰਗ ੩੩੮)

Bhai Mani Singh Ji was at a very high spiritual stage. He won't breathe without reciting 'Naam'. Not a second would pass without 'Naam'. Nothing pleased him without 'Naam'. If only we could taste a drop of that love for 'Naam'.

ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਆਧਾਰੁ ਮੇਰਾ ਜਿਉ ਫੁਲੁ ਜਈ ਹੈ ਨਾਰਿ ॥

(ਅੰਗ ੩੩੮)

'Phool' means child, 'Naar' means mother. Guru Ji says- we should love 'Naam' as a mother loves her child. A daughter when grows up, quarrels with her mother. But when she gets married and becomes a mother herself, then she loves her child. Then she comes to know what affection is. Such type of affection we should have for 'Naam'. Bhai Mani Singh Ji had such affection and reverence for Guru Ji and 'Naam'.

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਗੁਲਾਮੁ ਘਰ ਕਾ ਜੀਆਇ ਭਾਵੈ ਮਾਰਿ ॥

(ਅੰਗ ੩੩੮)

Have 'darshan' of Bhai Mani Singh Ji in another verse of Gurbani:

ਤਨੁ ਮਨੁ ਕਾਟਿ ਕਾਟਿ ਸਭੁ ਅਰਪੀ
ਵਿਚਿ ਅਗਨੀ ਆਪੁ ਜਲਾਈ ॥੪॥

(ਅੰਗ ੭੫੭)

We are knowing his qualities through Gurbani. Earlier I thought to

talk about Sri Guru Hargobind Sahib Ji on the occasion of His incarnation anniversary, but Satguru Ji made me talk about Bhai Mani Singh Ji on His own. Sri Guru Hargobind Sahib Ji might be pleased with the fact that 'Martyred Singhs' Qualities' is the subject today. If we are talking about Bhai Mani Singh Ji in the presence of Dhan Dhan Sri Guru Granth Sahib Ji, then it is my firm belief that many martyred souls are present here in this congregation, because we are paying reverence to all the martyrs. These pure and enlightened souls have the power to fulfil our wishes. Have 'darshan' of Bhai Mani Singh Ji in these verses of Gurbani:

ਤਨੁ ਮਨੁ ਕਾਟਿ ਕਾਟਿ ਸਭੁ ਅਰਪੀ
ਵਿਚਿ ਅਗਨੀ ਆਪੁ ਜਲਾਈ ॥੪॥

(ਅੰਗ ੭੫੭)

The executioner that was deputed to kill Bhai Mani Singh Ji, asked Bhai Ji, if he wanted to cover his eyes with a bandage or turn his face away. At this Bhai Ji replied in the negative. When the executioner was about to chop off his wrist, Bhai Mani Singh Ji stopped him and said, "Either you have forgotten or you didn't understand the order properly." The executioner said that he was 22 years old and he had understood the orders well. Bhai Ji said that he had been ordered to chop every small joint and small joints start from phlenges, not from wrist.

ਹਰਿ ਕੇ ਸੇਵਕ ਜੋ ਹਰਿ ਭਾਏ
ਤਿਨ੍ ਕੀ ਕਥਾ ਨਿਰਾਰੀ ਰੇ ॥

(ਅੰਗ ੮੫੫)

What higher state is it?

ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੂਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛਡਿ ਆਸ ॥
ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੇਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥

(ਅੰਗ ੧੧੦੨)

Let's know Bhai Mani Singh Ji from these lines:

ਕਬੀਰ ਜਿਸੁ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗੁ ਡਰੈ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ ॥
ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪੂਰਨੁ ਪਰਮਾਨੰਦੁ ॥

(ਅੰਗ ੧੩੬੫)

ਤਨੁ ਮਨੁ ਕਾਟਿ ਕਾਟਿ ਸਭੁ ਅਰਪੀ
ਵਿਚਿ ਅਗਨੀ ਆਪੁ ਜਲਾਈ ॥੪॥
ਪਖਾ ਫੇਰੀ ਪਾਣੀ ਢੋਵਾ ਜੋ ਦੇਵਹਿ ਸੋ ਖਾਈ ॥੫॥

(ਅੰਗ ੭੫੭)

Such was his state of mind:

ਜੇ ਸੁਖੁ ਦੇਹਿ ਤ ਤੁਝਹਿ ਅਰਾਧੀ ਦੁਖਿ ਭੀ ਤੁਝੈ ਧਿਆਈ ॥੨॥

(ਅੰਗ ੭੫੭)

ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਸੇ ਸਾਹ ਹੈ ਜਿ ਨਾਮਿ ਕਰਹਿ ਵਾਪਾਰੁ ॥

(ਅੰਗ ੩੧੩)

His state was such:

ਮੁਲ ਖਰੀਦੀ ਲਾਲਾ ਗੋਲਾ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਸਭਾਗਾ ॥
ਗੁਰ ਕੀ ਬਚਨੀ ਹਾਟਿ ਬਿਕਾਨਾ
ਜਿਤੁ ਲਾਇਆ ਤਿਤੁ ਲਾਗਾ ॥੧॥

(ਅੰਗ ੯੯੧)

Where did Bhai Mani Singh Ji live? Where did he belong to?

ਨਾ ਓਹਿ ਮਰਹਿ ਨ ਠਾਗੇ ਜਾਹਿ ॥
ਜਿਨ ਕੈ ਰਾਮੁ ਵਸੈ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥

(ਅੰਗ ੮)

Where he resided:

ਕਰਮ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਜੋਰੁ ॥

(ਅੰਗ ੮)

There are five zones- Religious zone, Knowlwedge zone, Hardwork zone, Action zone and the last is Heavenly Abode. It is attained because of good actions.

ਕਰਮ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਜੋਰੁ ॥
ਤਿਥੈ ਹੋਰੁ ਨ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ॥
ਤਿਥੈ ਜੋਧ ਮਹਾਬਲ ਸੂਰ ॥

(ਅੰਗ ੮)

'Seeto Seeta' does not mean Sita, wife of Ram Ji. It means those whose minds are sewed to God. It's a country of such souls that live there:

ਤਾ ਕੇ ਰੂਪ ਨ ਕਥਨੇ ਜਾਹਿ ॥
ਨਾ ਓਹਿ ਮਰਹਿ ਨ ਠਾਗੇ ਜਾਹਿ ॥
ਜਿਨ ਕੈ ਰਾਮੁ ਵਸੈ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥
ਤਿਥੈ ਭਗਤ ਵਸਹਿ ਕੇ ਲੋਅ ॥
ਕਰਹਿ ਅਨੰਦੁ ਸਚਾ ਮਨਿ ਸੋਇ ॥
ਸਚ ਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ॥
ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥
ਤਿਥੈ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਵਰਭੰਡ ॥
ਜੇ ਕੋ ਕਥੈ ਤ ਅੰਤ ਨ ਅੰਤ ॥
ਤਿਥੈ ਲੋਅ ਲੋਅ ਆਕਾਰ ॥
ਜਿਵ ਜਿਵ ਹੁਕਮੁ ਤਿਵੈ ਤਿਵ ਕਾਰ ॥

(ਅੰਗ ੮)

As the divine order pervails, we, the human beings act:

ਵੇਖੈ ਵਿਗਸੈ ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਕਥਨਾ ਕਰੜਾ ਸਾਰੁ ॥੩੭॥

(ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ)

ਇਹੁ ਵਾਪਾਰੁ ਵਿਰਲਾ ਵਾਪਾਰੈ ॥

(ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ)

We are observing martyrdom of Bhai Mani Singh Ji. Make your mind to attend this congregation till the end. Few can be traders of spiritualism like him. Let's try to be like Bhai Ji. Let haughtiness and ego be erased and even self be sacrificed. Let recitation of 'Naam' be our basis. 'Naam' should be our basis while eating, travelling and doing everything. In this way one becomes selfless:

ਜਿਸੁ ਵਖਰ ਕਉ ਲੈਨਿ ਤੂ ਆਇਆ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨ ਘਰਿ ਪਾਇਆ ॥
ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਲੇਹੁ ਮਨ ਮੋਲਿ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਤੋਲਿ ॥
ਲਾਦਿ ਖੇਪ ਸੰਤਹ ਸੰਗਿ ਚਾਲੁ ॥
ਅਵਰ ਤਿਆਗਿ ਬਿਖਿਆ ਜੰਜਾਲ ॥
ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥
ਮੁਖ ਊਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ ॥
ਇਹੁ ਵਾਪਾਰੁ ਵਿਰਲਾ ਵਾਪਾਰੈ ॥
ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੈ ॥

(ਅੰਗ ੨੮੩)

Both Martyr Bhai Mani Singh Ji and Martyr Baba Deep Singh Ji were comrades. All the family members of Bhai Mani Singh Ji had great affection and reverence for Guru Ji. Bhai Mani Singh Ji were 12 brothers in all. All the 12 brothers attained martyrdom for Sikhism, for 'Guru-Ghar':

ਸਾਚੁ ਕਹੋਂ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਸਭੈ

ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ ॥

(ਤ੍ਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸ੍ਵਯੇ)

How great and dedicated his family would have been! We have often seen, sometimes, in a family of six to seven persons, only one or two have spiritual bend of mind. But Bhai Mani Singh's family is blessed. They were 12 brothers and all of them attained martyrdom for 'Guru-Ghar.' Bhai Mani Singh Ji had 9 sons and all his sons also attained martyrdom for Guru-Ghar. What a blessed family!

ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ ॥

(ਤ੍ਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸ੍ਵਯੇ)

Often we listen to an incident that a drunkard elephant, its body covered with all sorts of war gears especially a big iron plate fixed on its forehead. It was sent to break open the big gate of the fort of Guru Ji. Bhai Bachitter Singh Ji was sent with 'Nagni' spear to encounter the elephant. One can have 'darshan' of 'Nagni' spear at Sri Anandpur Sahib. Bhai Bachitter Singh Ji fiercely struck with might and the spear opened the skull of the elephant from front after piercing the big iron plate. Bhai Bachitter Singh Ji was one of the sons of Bhai Mani Singh Ji.

Bhai Uday Singh Ji was ordered by Guru Gobind Singh Ji, not only to kill Kesari Chand but to bring his beheaded head also. Today we all are enjoying the facilities of all kinds and leading a comfortable life, because of such martyred Sikhs. Bhai Uday Singh, who brought head of Kesari Chand after killing him, was also a son of Bhai Mani Singh Ji. All the nine sons attained martyrdom:

ਸਾਚੁ ਕਹੋਂ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਸਭੈ
ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ ॥

(ਤ੍ਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸ੍ਵਯੇ)

All of us should bow our heads to Bhai Mani Singh Ji with respect. As if this is not enough, all his fourteen grandsons also attained martyrdom for 'Guru-Ghar.' Today is the martyrdom day of Bhai Mani Singh Ji and I am doing my duty as per divine orders. Now look at this line:

ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਭਰੋਸੇ ਤੇਰੇ ॥
ਸਭੁ ਪਰਵਾਰੁ ਚੜਾਇਆ ਬੇੜੇ ॥

(ਅੰਗ ੩੩੭)

How blessed is the dynasty! All fourteen grandsons also attained martyrdom! How great is the dynasty! As if it is not enough, all the 13 nephews of Bhai Mani Singh Ji also attained martyrdom for Guru-Ghar.

ਸਤਿਗੁਰ ਆਗੈ ਸੀਸੁ ਭੇਟ ਦੇਉ
ਜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਚੇ ਭਾਵੈ ॥

(ਅੰਗ ੧੧੧੪)

Where do we stand?

ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ ॥

(ਤ੍ਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸ੍ਵਯੇ)

At the time of Sri Guru Hargobind

Sahib Ji, when Bibi Veero Ji was married. At that time Bhai Mani Singh Ji's grandfather was there. Satguru Ji had predicted that the sweets made at the time of marriage would be eaten and plundered by the Turks. And the same happened. At the time of marriage of Bibi Veero Ji, the daughter of Sri Guru Hargobind Sahib Ji, the Turks invaded and a battle started. In that battle, the grandfather of Bhai Mani Singh Ji, killed the royal Qazi and attained martyrdom. Similarly the 9 paternal uncles of Bhai Mani Singh Ji also attained martyrdom for Guru-Ghar.

ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਭਰੋਸੇ ਤੇਰੇ ॥
ਸਭੁ ਪਰਵਾਰੁ ਚੜਾਇਆ ਬੇੜੇ ॥

(ਅੰਗ ੩੩੭)

Five brothers of his grandfather also got martyred for Sikhism. Even Father-in-law of Bhai Mani Singh Ji also attained martyrdom. I did not know that:

ਇਹੁ ਵਾਪਾਰੁ ਵਿਰਲਾ ਵਾਪਾਰੈ ॥
ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੈ ॥

(ਅੰਗ ੨੮੩)

What a great dynasty! Let's all pray on this pious day so that our generations also do something for the 'Guru-Ghar.' Bhai Lakhi Shah Vanjara Ji, who arranged for the cremation of the headless body of Sri Guru Teg Bahadar Ji, by putting his own house on fire, was the father-in-law of Bhai Mani Singh Ji. He also attained martyrdom. Bhai Mani Singh Ji was such a great personality, whom Guru Gobind Singh Ji blessed to write the whole verses of Dhan Sri Guru Granth Sahib Ji by dictating Himself during a span of 9 months, 9 days, 9 hours using his sheer spiritual powers. When Dheer Mal refused to give the 'Sarup' of Dhan Sri Guru Granth Sahib Ji, then Guru Gobind Singh Ji Himself recited the whole verses contained in Sri Guru Granth Sahib Ji. Bhai Mani Singh Ji rendered the service of writing the whole Dhan Sri Guru Granth Sahib Ji. During that time, Baba Deep Singh Ji did the service of sharpening wooden pens and preparing black ink. Today, we are observing the martyrdom day of such a great personality. Our hearts tremble and our heads bow in respect for such martyrs. What great dedication they had for Guru Ji. I request all of you to recite one more 'Japuji Sahib' today at home when you go back, so that we may have blessings of all the martyred Sikhs. Let's all recite:

ਇਹੁ ਵਾਪਾਰੁ ਵਿਰਲਾ ਵਾਪਾਰੈ ॥
ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੈ ॥

(ਅੰਗ ੨੮੩)

English Translation : Varinder Singh
Principal, Govt. Sen. Sec. Smart School,
Sehnsra, Sri Amritsar Sahib

A Survey of 'Baani' of Bhagat Ravidas Ji in Sri Guru Granth Sahib Ji
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ

By- Kavishar Swaran Singh Bhaur

At the time of compilation and editing of Dhan Sri Guru Granth Sahib Ji, by Sri Guru Arjan Dev Ji in 1604, Guru Ji honoured 15 Bhagats (Sincere Devotees) by adding their verses in Sri Guru Granth Sahib Ji. Many Bhagats, including Bhagat Ravidas Ji were born before Sri Guru Nanak Dev Ji. Bhagat Ravidas Ji attained the stature of Param Hans by worshipping God. Scholars differ with regard to his year of birth and parents. Some believe that he was born to mother Kaur Devi Ji in 1377 A.D. It is mentioned that his father was Sh. Santokh Das JI. Some scholars believe that he was born at Banaras in 1376 A.D. and his father was Sh. Raghu and mother was Smt. Subinia. Bhagat Ji was fully devoted to God and he had utmost patience. These things are clearly visible in his life. Once a saint gifted a piece of 'Paras' to Bhagat Ji and requested him to build temples of God by rubbing the piece of 'Paras' with iron items, resulting in turning into gold of the iron items and then by selling the gold in market. Bhagat Ji said that God can't be made happy by offering wealth and gold. He can be made happy by helping the needy, poor people with one's hard earned money, by donating 10% to the poor from one's earnings. We should amass spiritual earnings of God's 'Name' not worldly wealth. Bhagat Ji says:

ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਝੂਠੇ ਸਗਲ ਪਾਸਾਰੇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਅੰਗ ੬੯੪)

The caste and occupation of Bhagat Ji find clear mention in Gurbani He says:

ਨਾਗਰ ਜਨਾਂ ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਬਿਖਿਆਤ ਚੰਮਾਰੰ ॥
ਰਿਦੈ ਰਾਮ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਨ ਸਾਰੰ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਅੰਗ ੧੨੯੩)

ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਕੁਟ ਬਾਂਢਲਾ ਢੋਰ ਢੋਵੰਤਾ
ਨਿਤਹਿ ਬਾਨਾਰਸੀ ਆਸ ਪਾਸਾ ॥

(ਅੰਗ ੧੨੯੩)

Bhagat Ji had selfless nature. He was very kind and these virtues made him famous far and wide. Bhagat Ji became a disciple of Bhagat Ramanand Ji. Bhagat Kabir Ji and Bhagat Namdev Ji were his contemporaries.

Some people deliberately distort the fact that Bhagat Ji belonged to a higher, rich class. Bhagat Kabir Ji also talks about his caste:

ਕਬੀਰ ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਕਉ ਸਭੁ ਕੋ ਹਸਨੇਹਾਰੁ ॥
ਬਲਿਹਾਰੀ ਇਸ ਜਾਤਿ ਕਉ
ਜਿਹ ਜਪਿਓ ਸਿਰਜਨਹਾਰੁ ॥੨॥

(ਅੰਗ ੧੩੬੪)

ਤੁਮ ਸਰਨਾਗਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਚੰਦ
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰਾ ॥੫॥੬॥

(ਅੰਗ ੬੫੯)

Bhagat Ji condemns those who feel haughty about their upper caste. If we prepare wine by mixing jaggery into waters of the Ganga, then it is bad, as beloveds of God don't partake false wine, but if the wine is mixed into the Ganga, the same wine becomes the Ganga. The tree of 'taarr' produces some intoxicoted substance which is harmful for our body. If we write the name of God on the pieces of wood taken from the tree of 'taarr', then the same become worth worshipping. Bhagat Ji says:

ਸੁਰਸਰੀ ਸਲਲ ਕ੍ਰਿਤ ਬਾਰੁਨੀ ਰੇ
ਸੰਤ ਜਨ ਕਰਤ ਨਹੀ ਪਾਨੰ ॥
ਸੁਰਾ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਨਤ ਅਵਰ ਜਲ ਰੇ
ਸੁਰਸਰੀ ਮਿਲਤ ਨਹਿ ਹੋਇ ਆਨੰ ॥੧॥
ਤਰ ਤਾਰਿ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਿ ਮਾਨੀਐ ਰੇ
ਜੈਸੇ ਕਾਗਰਾ ਕਰਤ ਬੀਚਾਰੰ ॥
ਭਗਤਿ ਭਾਗਉਤੁ ਲਿਖੀਐ
ਤਿਹ ਊਪਰੇ ਪੂਜੀਐ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰੰ ॥੨॥

(ਅੰਗ ੧੨੯੩)

He says if someone feels haughty about one's upper caste, but does not remember God in heart, then there is no use/purpose of his life. He condemns such life:

ਪੰਡਿਤ ਸੂਰ ਛਤ੍ਰਪਤਿ ਰਾਜਾ
ਭਗਤ ਬਰਾਬਰਿ ਅਉਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥

(ਅੰਗ ੮੫੮)

Guru Ramdas Ji also writes in His verses that he who worships God is perfect and above all:

ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਖਤ੍ਰੀ ਸੂਦ ਵੈਸ
ਚਾਰਿ ਵਰਨ ਚਾਰਿ ਆਸ੍ਰਮ ਹਹਿ
ਜੋ ਹਰਿ ਧਿਆਵੈ ਸੋ ਪਰਧਾਨੁ ॥

(ਅੰਗ ੮੬੧)

Guru Arjan Dev Ji says about bhagats:

ਰਵਿਦਾਸੁ ਢੁਵੰਤਾ ਢੋਰ ਨੀਤਿ ਤਿਨਿ ਤਿਆਗੀ ਮਾਇਆ ॥
ਪਰਗਟੁ ਹੋਆ ਸਾਧਸੰਗਿ ਹਰਿ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ॥੨॥

(ਅੰਗ ੪੮੭)

Bhat (Bard) Kalh Sahaar Ji also recites about bhagats:

ਗੁਣ ਗਾਵੈ ਰਵਿਦਾਸੁ ਭਗਤੁ ਜੈਦੇਵ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ॥
ਨਾਮਾ ਭਗਤੁ ਕਬੀਰੁ ਸਦਾ ਗਾਵਹਿ ਸਮ ਲੋਚਨ ॥
ਭਗਤੁ ਬੇਣਿ ਗੁਣ ਰਵੈ ਸਹਜਿ ਆਤਮ ਰੰਗੁ ਮਾਣੈ ॥
ਜੋਗ ਧਿਆਨਿ ਗੁਰ ਗਿਆਨਿ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਭ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਣੈ ॥

(ਅੰਗ ੧੩੯੦)

Bhai Gurdas Ji also eulogises Bhagat Ravidas Ji in the 17th step of his 10th vaar:

ਭਗਤੁ ਭਗਤੁ ਜਗਿ ਵਜਿਆ ਚਹੁ ਚਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਿ ਚਮਿਰੇਟਾ ।
ਪਾਣ੍ਹਾ ਗੰਢੈ ਰਾਹ ਵਿਚਿ ਕੁਲਾ ਧਰਮ ਢੋਇ ਢੋਰ ਸਮੇਟਾ ।
ਜਿਉ ਕਰਿ ਮੈਲੇ ਚੀਥੜੇ ਹੀਰਾ ਲਾਲੁ ਅਮੋਲੁ ਪਲੇਟਾ ।

ਚਹੁ ਵਰਨਾ ਉਪਦੇਸਦਾ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨੁ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਸਹੇਟਾ।
ਨ੍ਹਾਵਣਿ ਆਇਆ ਸੰਗੁ ਮਿਲਿ ਬਾਨਾਰਸ ਕਰਿ ਗੰਗਾ ਥੇਟਾ।
ਕਢਿ ਕਸੀਰਾ ਸਉਪਿਆ ਰਵਿਦਾਸੈ ਗੰਗਾ ਦੀ ਭੇਟਾ।
ਲਗਾ ਪੁਰਬੁ ਅਭੀਚ ਦਾ ਡਿਠਾ ਚਲਿਤੁ ਅਚਰਜੁ ਅਮੇਟਾ।
ਲਇਆ ਕਸੀਰਾ ਹਥੁ ਕਢਿ ਸੂਤੁ ਇਕੁ ਜਿਉ ਤਾਣਾ ਪੇਟਾ।
ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਹਰਿ ਮਾਂ ਪਿਉ ਬੇਟਾ ॥੧੭॥
(ਵਾਰ ੧੦, ਪਉੜੀ ੧੭)

Once Bhagat Ravidas Ji was repairing shoes on roadside and groups of devotees were passing by. They were going with offerings to offer to the river Ganga. Bhagat Ravidas Ji asked, "Where the **'Sangat'** is going?" The Head of the **Sangat** said that they were going to offer offerings to the river Ganga. At this Bhagat Ravidas Ji requested to take his humble offering also. He also requested not to throw the humble offering into the Ganga, but to request the mother Ganga that his sincere devotee had sent the offering, hence she should come out and accept the offering herself. He said that only then they should offer his humble offering to the mother Ganga.

On reaching at the river bank, all the devotees offered their offerings, someone asked sarcastically to offer Ravidas' offering also. Then the sangat said, O, mother Ganga! **your true devotee** has sent his humble offering, please come out and accept it yourself." At that time an arm of a lady, full of bangles came out of the river and took the offering. In return the hand gave two diamond bangles, as a token of remembrance for Bhagat Ravidas Ji. But Bhagat Ji never got those diamond bangles. If we do analysis of the incident or go deep into the history, then this essay will become quite lengthy. In brief we say that fame of Bhagat Ravidas Ji spread far and wide. Bhai Gurdas Ji tells us about this in his cantos:

ਭਗਤ ਕਬੀਰੁ ਵਖਾਣੀਐ
ਜਨ ਰਵਿਦਾਸੁ ਬਿਦਰ ਗੁਰੁ ਭਾਏ।
ਜਾਤਿ ਅਜਾਤਿ ਸਨਾਤਿ ਵਿਚਿ ਗੁਰਮੁਖਿ
ਚਰਣ ਕਵਲ ਚਿਤੁ ਲਾਏ।
(ਵਾਰ ੨੩, ਪਉੜੀ ੧੫)

Guru Arjan Dev Ji says:

ਰਵਿਦਾਸੁ ਢੁਵੰਤਾ ਢੋਰ ਨੀਤਿ ਤਿਨਿ ਤਿਆਗੀ ਮਾਇਆ ॥
ਪਰਗਟੁ ਹੋਆ ਸਾਧਸੰਗਿ ਹਰਿ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ॥੨॥
(ਅੰਗ ੪੮੭)

Guru Ji also says:

ਭਲੋ ਕਬੀਰੁ ਦਾਸੁ ਦਾਸਨ ਕੋ ਊਤਮੁ ਸੈਨੁ ਜਨੁ ਨਾਈ ॥
ਊਚ ਤੇ ਊਚ ਨਾਮਦੇਉ ਸਮਦਰਸੀ
ਰਵਿਦਾਸ ਠਾਕੁਰ ਬਣਿ ਆਈ ॥੧॥
(ਅੰਗ ੧੨੦੭)

Bhagat Ravidas Ji was full of milk of human kindness and was fully devoted to spiritual love. If God is the sole creator of the universe, then why are there different castes?

ਪੰਡਿਤ ਸੂਰ ਛਤ੍ਰਪਤਿ ਰਾਜਾ
ਭਗਤ ਬਰਾਬਰਿ ਅਉਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥
(ਅੰਗ ੮੫੮)

He used to condemn worship based on superstitions and other false rituals.

He says the cow milk is not untouched as it is already licked from udders by the calf, similarly the flower is already sipped by wasps etc., so it is also not pure or untouched. The water that is used for bathing idols of gods, is also not clean because urine and other body wastes of fish and frogs is mixed in it. That water of rivers etc. is also not fit for ablution. The tree of sandal bears poisonous exhalations of snakes, thus it cannot also be used as a worship item. Thus nothing is untouched. Dirt of soul can be removed if we shun criticising and back-biting others and concentrate on lotus feet of God. Bhagat Ji says:

ਦੂਧੁ ਤ ਬਛਰੈ ਥਨਹੁ ਬਿਟਾਰਿਓ ॥
ਫੂਲੁ ਭਵਰਿ ਜਲੁ ਮੀਨਿ ਬਿਗਾਰਿਓ ॥੧॥
ਮਾਈ ਗੋਬਿੰਦ ਪੂਜਾ ਕਹਾ ਲੈ ਚਰਾਵਉ ॥
ਅਵਰੁ ਨ ਫੂਲੁ ਅਨੂਪੁ ਨ ਪਾਵਉ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ।
ਮੈਲਾਗਰ ਬੇਰ੍ਹੇ ਹੈ ਭੁਇਅੰਗਾ ॥
ਬਿਖੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਬਸਹਿ ਇਕ ਸੰਗਾ ॥੨॥
(ਅੰਗ ੫੨੫)

Bhagat Ji says that-deer, fish, wasp, moth, elephant etc. die of one vice or shortcoming, but man is always surrounded by five robbers or dacoits:

ਮ੍ਰਿਗ ਮੀਨ ਭ੍ਰਿੰਗ ਪਤੰਗ ਕੁੰਚਰ ਏਕ ਦੋਖ ਬਿਨਾਸ ॥
ਪੰਚ ਦੋਖ ਅਸਾਧ ਜਾ ਮਹਿ ਤਾ ਕੀ ਕੇਤਕ ਆਸ ॥੧॥
(ਅੰਗ ੪੮੬)

The upper caste people have always been enemies of those who are truly in love of God, out of envy they call such devotees- 'shudar' or people of low castes. But God honoured them with love, blessings and other worldly crowns. It all happens only because of the sweet will of God. Bhagat Ji has recited a hymn in Maru musical composition:

ਐਸੀ ਲਾਲ ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਕਉਨੁ ਕਰੈ ॥
ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੁ ਗੁਸਈਆ ਮੇਰਾ ਮਾਥੈ ਛਤ੍ਰੁ ਧਰੈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜਾ ਕੀ ਛੋਤਿ ਜਗਤ ਕਉ ਲਾਗੈ ਤਾ ਪਰ ਤੁਹੀਂ ਢਰੈ ॥
ਨੀਚਹ ਊਚ ਕਰੈ ਮੇਰਾ ਗੋਬਿੰਦੁ ਕਾਹੂ ਤੇ ਨ ਡਰੈ ॥੧॥
ਨਾਮਦੇਵ ਕਬੀਰੁ ਤਿਲੋਚਨੁ ਸਧਨਾ ਸੈਨੁ ਤਰੈ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ ਹਰਿ ਜੀਉ ਤੇ ਸਭੈ ਸਰੈ ॥੨॥੧॥
(ਅੰਗ ੧੧੦੬)

Bhagat Ji is quite anxious about this thing:

ਜੋ ਦਿਨ ਆਵਹਿ ਸੋ ਦਿਨ ਜਾਹੀ ॥
ਕਰਨਾ ਕੂਚੁ ਰਹਨੁ ਥਿਰੁ ਨਾਹੀ ॥
ਸੰਗੁ ਚਲਤ ਹੈ ਹਮ ਭੀ ਚਲਨਾ ॥
ਦੂਰਿ ਗਵਨੁ ਸਿਰ ਊਪਰਿ ਮਰਨਾ ॥੧॥
ਕਿਆ ਤੂ ਸੋਇਆ ਜਾਗੁ ਇਆਨਾ ॥
ਤੈ ਜੀਵਨੁ ਜਗਿ ਸਚੁ ਕਰਿ ਜਾਨਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
(ਅੰਗ ੭੯੩-੯੪)

Bhagat Ji says that pious company of noble souls is the best that mitigates all the sins. Bhagat Ji also advises us how to join or be a part of the company of noble souls:

ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਰਹੀਐ ਮਾਧਉ ਜੈਸੇ ਮਧੁਪ ਮਖੀਰਾ ॥੨॥
(ਅੰਗ ੪੮੬)

Bhagat Ji's fame of spiritual earnings spread across the seven continents. Bhagat Ji attracted a large number of followers. Women from royal families like queen Jhalan and Meera Bai of Chittorgarh became his disciples. Meera Bai was daughter of king Rattan Singh Rathore, who was king of Mewar. She was married to Prince Bhoj Raj, who was son of Rana Sanga, king of Chittor. Meera Bai didn't have a smooth married life, because Rana Sanga was a devotee of goddess Durga, whereas Meera Bai was a devotee of Lord Krishna. After the death of Rana, Meera Bai left the kingdom for good to undertake a long pilgrimage. She spent time at Brindavan and then passed away in 1603 at Dwarka. One of her hymns composed in musical composition of Maru is found in the scripture compiled by Bhai Banno. It is mentioned on page 974 of 'Mahan Kosh' that Bhagat Ravidas Ji liberated many souls and he passed away in 1529 at Chittorgarh at the age of 151 years.
40 of his hymns in 16 musical compositions, have been included in Dhan Sri Guru Granth Sahib Ji by Sri Guru Arjan Dev Ji. All these hymns are as per basic principles of Gurmat. One hymns is in Sri Raag (musical composition), seven are in Sorath Raag, three are in Dhanasari Raag, two are in Jaitsari, three in Suhi, two in Bilawal, two in Goud Raag, two in Ramkali, two in Maru, two in Kaidara, two in Bhairo Raag, one in Basant Raag and there are three in Malhar musical composition. Bhagat Ravidas Ji condemned idol worshipping etc. Man has got human body due to good fortune. Bhagat Ji advises man to earn by working hard. He should not go begging from door to door. We got precious things like 'Naam' from Guru. Let's pledge to learn from pious hymns of Sri Guru Granth Sahib Ji and make our life worth and fruitful. We should make our children aware of Gurmat principles and bring them back to folds of Sikhism. Weak foundations do not support strong buildings. We should not shun the use of Punjabi language. A poet says:

ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਜੇ ਭੁੱਲ ਜਾਉਗੇ,
ਕੱਖਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਰੁਲ ਜਾਉਗੇ।

If you forget Punjabi- your mother tongue, you will be trampled like straw.

English Translation : Varinder Singh
Principal, Govt. Sen. Sec. Smart School,
Sehnsra, Sri Amritsar Sahib

◈◈◈

This document was created with the Win2PDF “print to PDF” printer available at
http://www.win2pdf.com

This version of Win2PDF 10 is for evaluation and non-commercial use only.

This page will not be added after purchasing Win2PDF.

http://www.win2pdf.com/purchase/